

dobi zaljubljenosti. Bili so trezni možje, ki so pa zaradi tega manj govorili, manj ljubovali, a toliko trdneje in iskreneje ljubili svojo družino, za katero so delali, tvegali in trpeli. In to je bila glavna napaka, posebno glavna napaka komisarjeva, ki že po naravi nikakor ni imel one mehke lastnosti, one prožnosti in parfimirane sladkobe, ki tako silno ugaja ženskim, ki vzbuja več občudovanja kakor največja pridnost in najsijajnejši veleum, ako kaže razkavo zunanost. Obe — notarka in komisarka — sta bili prej veseloživi golobici, krog katerih se je smukalo in laskalo toliko sokolov, kateri sta imeli cele svežnje ljubavnih pisem, vse brez namena in pomena, — samo za kratek čas. Zato sta mislili, da mora mož biti nekak

universum vseh teh poklonov, dobrikanja, šopkov, pisemčkov, rendezvous-ov, s kratka: zvanje soproge in matere sta umeli bore slabo. —

„Miklavžev večer je torej gotov?“ je vprašala notarka, ko je natikala rokavice, da bi šla. Zakaj dolgo so sedele in rešemale moške slabosti ter kovalе v zvezde ženske vrline in pomilovale svojo kruto usodo.

„Gotov! Deteljica napravi maske!“

„Glej, da dobimo tisto plašno srnico Adeličo! Pavla in Ada, Hugonček in Julček — mora biti!“

Notarka je odšla, skoro bi rekli, z navihanim smehljajem in porednim pogledom skozi vrata. Kmalu nato se je odpravila domov tudi Anica. (Dalje.)

Vrt, vrt!

(Povest. — Spisal I. Štrukelj.)

I.

„Kaj so pa rekli gospod Janez?“

„I, kaj bodo rekli? Nič. Zmajevali so z glavo in ramami, češ, jaz nisem zdravnik.“

„Oh, jeminasta, poglejte no, ljudje božji, gospoda je prevrnil! Ta Nace farovski tudi nič ne pomisli; v takem snegu — pa podi! Kakšni so gospod! Vsi sneženi! Smotka jim je že ugasnila, drugega hudega pa menda ni, saj se smejejo.“

„Jokati jim tudi ne kaže, če ne bi se jaz smejal.“

„To pot bodo pa zapomnili! Ha-ha, naj še taki kaj poskusijo!“

„Preozke sani!“

„Pa previsoke!“

„Konjiča sta preiskra!“

„Bolje se je malo prekucniti v sneg, kakor pa gaziti poldrug čevelj debeli snegu. Le ‚Bog poplašaj‘ naj reko kapelan gospodu župniku, da so jim napregli.“

„Komaj bi bilo, da bi gospoda povezal!“

„E, vse bi še bilo, ali naše poti —.“

„Jarka ni moči videti pod snegom.“

„No, zopet so sedli; sedaj se bodeta menda srečneje vozila.“

„Ne rečem dvakrat, da bi tam-le na ovinku pri Markcu zopet ne prekladala.“

Ta pogovor je veljal kapelanu Janezu, ki je pripravil Koščkovko za pot na oni svet. Komaj dvesto korakov od hiše je namreč nehoté Robidovčanom in Robidovčankam pokazal, kako se zna po snegu prevračati. No, sani so kmalu zdrčale iz vasi, ljudje so dogodek še malo preresetali, gospoda manj pomilovaje kakor pa veseli, da razven kmeta še kdo drug kaj trpi. Dekleta so stisnile roke pod predpasnike, matere so malo zakrile otroke v naročju, ker je šel še vedno zeló sneg, dasi ga je bilo že več kakor zadosti, in počasi je šlo vse od Koščka.

Gospodarju Koščku je bilo to tudi najbolj všeč. Ne kakor da bi v njegovi hiši ne bilo prostora, ali da bi bil odljuden, ali da bi imel kakšen poseben opravek, ali da bi bol-

nici težko del ta vrišč in trda hoja, ne, vse to ni bil pravi vzrok, da je želel, naj bi zapustili sosedje njegov dom, ampak strašno sitno se mu je zdelo, ker ga je vse opazovalo. Vsak bi mu bil rad bral na obrazu in v očeh, je-li kaj žalosten, ali že komaj čaka, da bi bil vdovec. Kakšni so ti ljudje!

Če bi bil moral Košček tako po pravici povedati, kakor pri izpovedi, dejal bi bil, naj umrje Jera, saj za drugo ni! Pa res: na šestdeset je že šla, več let je bila že bolehna, sitna in nevšečna kakor bolniki in stare ženske sploh, za delo za nič: ali more kaj boljšega storiti, kakor umakniti se? Pri Koščku je bila že čez trideset let, naj pa še drugje malo poskusi! Toda naj bi bil on to rekel, kako bi ga zbadali, da ji smrt želi, da nima nič srca, in kdo vé kaj še vse bi mu podtikali! Zato je Košček rajši tožil, kaj bo potem, ko Jere ne bo več, in hodil precēj pobit okrog oglov. In hlinil se ni, če ni bil vesel, saj mu je bilo res hudo, ko je žena le stokala in stokala; bolečin ji ni privoščil, vendar je bil pa take misli, da ženske bolj zdihujejo, kakor je treba.

Ali ji je bilo hudo ali ne, ali ji je bilo treba zdihovati ali ne, kdo bi to vedel? Dva dni potem je pa vendar-le umrla; tačas ji je bilo pač hudo, pa saj je pretrpela. Toda trpljenje ni zapustilo Koščkove hiše, ostalo je pri gospodarju, če ne ravno tako, kakor pri rajnici, pa vendar drugačno, saj trpljenja je več vrst kakor hrušek.

Vdovec je vselej siromak, kadar izgubi ženo. Ako jo je imel rad, žaluje; ako mu zapusti kopo otrok, siromak je ž njimi sam; če pa zaradi tega ne žaluje po ženi, ker je je bil sit, in so otroci že veliki ali jih nič ni, pridejo pa zopet drugi križi nadenj. Naj je ne spravi prav slovesno, brž zavpijejo: „Da ga ni sram! Še spodobnega pogreba ji ne privošči, pa mu je delala ko črna živina in k hiši prinesla nekaj, pa mu ni nič zanjo! Dobro, da je ni več pri njem!“ Drug vdovec pa ženo pokoplje slovesno, kolikor se dá, pa tudi ta ne zaveže ljudem jezika. „Bahá, kaže se, druge išče“, slišiš, kjer hočeš.

Pri Koščku je bilo že tako. Pri župni cerkvi ji je zvonilo z vsemi štirimi, pri podružnici, kamor so se pokopavali Robidovčanje, tudi z vsemi — z dvema, gospod kapelan jo je spremil s svečo od doma do groba, pa ljudje le niso molčali.

„Poprej je ni mogel videti, sedaj pa se dela, kakor bi jo bil imel ne vem kako rad! Pa zakaj? Zato, da bi kaka mlada mislila, da bi ji bilo pri njem neznansko dobro! O, kajpak, mlado bi že pestoval, saj so dejali, da jih je že v prejšnjem zakonu rad gledal.“ Tako je sodila jedna botra. Druga pa je trdila:

„Od samega veselja, da mu je šla s poti, toliko plačuje.“

„Špelina Tona —!“

„Tona, Tona!“

„Zmeraj je tam visela!“

„Kuhana in pečena!“

„Pa jaz sem mislila zaradi hlapca — Andreja —.“

„Andreja — Andreja! Poprej morda že, sedaj bo pa drugače!“

„Jeden je mlad, lep, drug star že nad šestdeset let, pa denaren —.“

„Pa še misliš, da bo zmagal?“

„Kdo vé?“

„Jaz!“

„Samo, da ga dobi! Sicer pa bo imela lahko obadva. Košček ne bo dolgo . . . Andrej malo počaka . . .“

„Pa oni je le star, pust —.“

„Pust, kajpak še! Ali si ga videla, kako sladko se je nasmihal Toni, ko ji je točil slivovko?“

„Saj se je vsem!“

„Vsem, vsem, pa je razloček med smehom.“

Urša in Neža se nista prepirali, umeti se pa le nista mogli. Nedaljnji sosedi Koščkovi sta bili in sedaj sta se pogovarjali, kako bo odslej pri Koščku. Seveda sta si povedali še mnogo več, a kdo bi to popisal, kdo natančno popisal?!

Dobro bi pa le bilo, da bi se vedelo vse, kar sta mislili in rekli, zakaj izvrstno sta poznali ljudi, povedali pa še vse boljše.

Košček sam je bil kriv temu in še drugim pogovorom. Pa zakaj? Predober je bil in preneumen!

V Robidovju je namreč navada, da prihajajo sosedje do sedmega dne v hišo molit za mrliča. Zadnji dan jim gospodar dá navadno nekoliko pijače. Košček pa, ki je skuhal vsako leto daleč na okoli največ slivovke, napajal je vsak večer molivce in molivke — a zahvala je bila jezikanje! Čudno pa to ni bilo! Košček in njegov hlapec Andrej sta klečala med rožnim vencem vsak večer poleg Špeline Tone, sosedove hčere. To se pa tudi ni dalo skriti, da je Tona dobra Andreju in — Koščku. Dokler je bil Košček mož, zakonski mož, ni bilo dvoma, zakaj je Tona tolikokrat pri Koščkovih, ali sedaj, sedaj . . .!

Košček ne bo dolgo brez žene, to je bilo na jeziku temu in onemu. Hči Lenčka je bila božjastna, tudi malo slaboumna, za gospodinjo popolnoma nezmožna. Kako naj ona skrbi za gospodinjstvo, ko je bila vedno potrebna variha in nadzorstva? Druga hči se je bila pa že davno omožila. Z možem vred je upala, da bo podedovala po očetu in sestri še marsikak krajcar. A sedaj ji je prišlo na ušesa, da se oče ženi. Seveda je bila silno nevoljna na Tončko. Toda vse je bilo še negotovo, samo ljudje so trosili to po svetu.

II.

Predpust je mineval, govorilo se je mnogo — še preveč — o Koščku, pa resnice ni zvedel nihče. Nekaj je bilo pač res. Košček se je pomladil. Vsak teden dvakrat se je obril kakor gospodje, hodil je ravno kakor sveča, sam je nosil žito v malin, dasi je to bila vselej Andrejeva dolžnost, in pa, in pa — Košček je bil razglašen za pijančka, še več, za — norčka!

No, Markec, gostilničar in prodajalničar, ki si samo pol četrt ure od Robidovja, pa ti povej, kako se je to zgodilo!

Tako-le:

Pri meni — Markcu — so pili sv. Agate dan, nikoli ne bom pozabil tega dne, trije vdovci, pošteni možje: Košček, Lazar in Krivec.

„Sedaj se pa zmenimo, kako se bomo ženili“, tako so si rekli ob pol štirih; „Košček, ti nama pokaži pot, pa se bomo hitro posmodili drug za drugim — précej po veliki noči“, dejal je Lazar.

„Ti se bodeš najlože, ker ti otroci ne bodo delali ovir“, opomni Krivec.

„Moja volja bi že bila“, zapel je zadovoljen Košček, „ali za — —.“

„Za Tono se ne vé? Oj, za Tono? Z obema rokama te bo objela!“ vskliknila sta Krivec in Lazar.

„Nekaj sem zvedel —“, povedal je Košček skoro zamišljen.

„Zvedel sem nekaj novega“, pomaga mu brz Markec ter zakroži znano narodno.

„O, o—!“ oglašata se radoznala Krivec in Lazar. „Kaj se ti krha? Glej, glej! Pa nama nič ne poveš, ki bi ti bila najboljša zaveznika? Mi trije smo jednaki trpini, če si ne pomagamo, kdo se nas bo pa še usmilil? Pijmo, potem nama pa povej, kaj ti hodi navskriž v tvojih načrtih!“

Nagnili so kozarce, izpraznili, nato pa pravi Košček, a če mu je prihajalo od srca, nimamo poroka:

„Za ženo mi prav za prav ni nič, naj bi bila Tona ali katera druga, samo gospodinje potrebujem. Lenčka mi vselej še skuhati ne more. Deklo bi vzel, ali samo za jezo mi bo. Tako dobro vem, kakor bi bilo pribito, da bi se z Lenčko vedno prepirali! Ženske so že take, da ne morejo v miru živeti druga poleg druge. Potem pa tudi nečem tistega pomežikavanja med babnicami, češ pri Koščku je sedaj tako pa tako, saj vesta, kaj mislim.“

„Jaz posebno“, oglasi se soglašujoč Lazar. „Kakor o očitnem grešniku se je govorilo o meni, ko sem imel pri hiši tisto staro, škrbasto Nežo! In vendar je znano vsem, da so me imeli otroci vedno pred očmi.“

„Mojih otrok je polna hiša, dokaj prileten sem že“, zatarna Krivec, „a zinila se je vendar-le marsikatera za mojim hrbtom, češ, tje ga vleče, ona mu moti staro glavo. Ker se pa nisem nič zmenil za strupene jezike, utihnili so polagoma.“

„Bog nas varuj!“ prične zopet Košček, „svet nas bo vse pohujšal! Ako nismo bili taki, za kakoršne nas razvpijejo, od same jeze bomo vsi neumni. Pa kaj sem že hotel reči? Ehm, Špelina Tona bi bila zame morda dobra, ali z našim Andrejem menda preveliko prijateljstvo sklepa. Kje bosta pa živela in kako?! Andrej ima komaj hlače na sebi svoje, Tona pa ne dosti več. Njeno doto bi mi trije v jednom dnevu prav lahko zapili. Kaj pa bo s takim zakonom? Kradla bosta ali pa lakote pomrla, če ju zadene najmanjša nesreča!“

Vrata se odpró in k Markcu pride — Špelina Tona.

Hencano hitro je obmolnil Košček.

„Pol funta soli in klobaso tobaka, Markčev“, naštelo je hitro dvaindvajsetletno dekle ter sramežljivo, pa vendar še precéj radovedno pogledalo po sobi.

„Kam bi se ti tako mudilo?“ zine Lazar in skrivaj sune Koščka.

„Na, Tona, pij!“ zavé se le-ta hitro svoje dolžnosti.

„Prav nič mi ni vroče, ne bom pila“, odreže se Tona, pa tako zares menda ni mislila, zakaj pristopila je k mizi rajša, kakor da bi se bila odmaknila.

„Kaj sta s Koščkom v sovraštvu, da od njega še ne piješ?“ pogleda jo ostro Lazar. „Tega pa ne boš naredila, da bi iz njegove kupice še vina ne hotela.“

„Brž me dražite s sovraštvom“, zajezi se ne prehudo Tona, „če pa pijem, očitali mi bode še kaj hujšega.“

„Le brez skrbi ga potegni, nismo tako hudi, ne“, sili jo Košček vnovič ter jo kolikor mogoče prijazno pogleda s svojimi sivimi očmi, ob jednom pa malo bolj pritisne klobuk na glavo, da bi se ne videla velika njegova pleša.

„Pa dobro zdravje, ker drugače ne odnehate!“ pravi nato Tona in srebne par kapljice iz kozarca. Kar stresnila jo je pijača; seveda Markčevo vino ni bilo ravno za ženska grla, ker ljubijo bolj sladke reči, a Markec bi se bil hitro potegnil za svoje vino ter dokazoval, da se Tona nalašč tako

kislo drži, da bi je ne imeli za prijateljico — pijač.

Koščka se je odkrižala, toda sedaj ji napije še Krivec; ker se je pa zopet branila in sicer še odločneje kakor vprvič, povzročila je sledeči pomenek, s katerim sta prijatelja, kakor bi se bili poprej domenili, napeljevala vodo na Koščkov mlin.

„Aha, Lazar, ali jo vidiš?“ zavzame se Krivec, kolikor se dá, „ali jo vidiš? Sedaj se je pa izdala! Od mene za nobeno ceno ne pije, od Koščka pa! To nekaj pomeni! Škoda, da je post že tako blizu.“

Tona zarudi, obrne se k Markcu, naj ji hitro prinese zahtevane stvari, ter zavrne Krivca s kratkim: „O, vi sitnež, vi!“

„Zakaj bi bil sitnež?“ brani se možak, in tudi Markec ga je bolj poslušal kakor Tono, ker ji ni šel iskat soli in tobaka, „kaj bi ti ne bilo dobro pri Koščku? Pogledj ga, kak korenjak je še, in kar je še več vredno, on ni brez drobiža. Danes sta tukaj: kar pogovorita se!“

„Sitnež!“ zaslužil si je za to hvalo svojega prijatelja. Košček pa je gledal silno samozavestno in dejal bi, slovesno, češ, vse to je gola resnica, s prisego bi lahko potrdil.

„Brez šale“, poprime sedaj besedo Lazar, „Tona, če si želiš dobro, ne bodi gluha! Po pravici ti povem, nikjer ne boš imela tako lepega življenja. Pomisli: Košček ima čedno hišico, gotov denar, polja ravno za kratek čas, najlepše pri njem je pa njegov vrt; kje ga dobiš daleč na okolu takega?“

„Vrt, vrt“, potrdi za njim kar nehoté Košček, prejšnji govornik pa je nadaljeval:

„Kolikokrat je Košček že za dve ali še več sto sadja prodal! Kdaj bi mu njiva toliko nesla? Pa trpljenja bi bilo stokrat več. Še jedenkrat ti rečem, le premisli, ali ni dobro pri taki hiši, ker se tako na lepem spravi nekaj stotakov? Poleg tega pa ostane sadja pri hiši, da ga je še preveč. Saj sama veš, Košček vedno kuha in stiska sadje, pri tem dobro živi in še zmeraj kak denarček dobi. Tona, le pamet, pamet!“

„To že vse vem“, odvrne mu Tona, ki ni več tako nerada poslušala, kakor za-

četkoma, „saj smo sosedje; toda kaj bi se menili o takih rečeh, ki so vse skupaj nič? Markec, kaj pa mečkate danes, da mi ne daste, kar sem naročila?“

„Malo postoj in povasuj, saj si v pošteni hiši“, miri jo Markec.

„Doma bodo hudi.“

„Naj bi bili pa sami prišli!“

„Saj bodo — s šibo pome.“

„Šibi si že odrastla, le potrpi še malo!“

„Če ne daste, grem pa tako.“

„Glej no, glej no, kako nestrpna je — ej, nevesta je, nevesta, zato taka visokost!“ pomaga ji Markec nalašč, a vendar-le dá sol in tobak, zakaj znana mu je bila prva in najiminitnejša lastnost prodajalničarjeva: prijazna postrežljivost.

Predno pa je mogla oditi Tona, vnela jo je Krivec s temi besedami za Koščka:

„Nikar ne pozabi, kar si nocoj slišala! Če vzameš Koščka, živela boš kakor v raj, samo po vrtu se boš izprehajala kakor Eva z Adamom.“

„Slabo mi obetate; kaj ne veste, da je bilo tega raja tako kmalu konec, in ga nista Adam in Eva nikdar več videla? Lahko noč!“

In bila je že zunaj.

„Katekizem zna pa bolje kakor ti“, poudari Lazar Krivca.

„Kaj bi ga ne znala, če ji vse napeljem!“ neče se podati prvi.

„Nič napačno dekle!“ meni Markec.

„O, nič ji ni očitati.“

„Čedna!“ bila je misel tudi onih dveh, samo Košček je molčal.

„E, prijatelj, pij, ženitev ne napreduje slabo“, silil ga je Lazar, in Košček ga je slušal.

„Počasi“, tolažil in vspodbujal ga je tudi Krivec, „počasi, da punica malo pomisli! Jaz stavim, kolikor hočete, da se ji bo nocoj sanjalo o Koščkovem vrtu!“

„Pa je res vrt, da je kaj!“ pritegne mu ponosno njegov lastnik. „Vrt, vrt je že — ali Andrej, ta, ta —.“

„Kaj si res tako boječ? Beži, beži! Tona ga kmalu še pogledala ne bo, meni verjemi!“ opogumlja ženina Koščka Markec, ki mu je

nalil iz velike steklenice za durmi še pol litra. Potem pa začne pripravljati, da bi prižgal svetilno.

„E, zaradi nas ne prižigaj“, ustavlja ga Lazar, „jaz tako koj grem.“

„Jaz pa tudi, saj gre najina pot na isto stran, le da imam jaz nekoliko dalje“, govori tudi Krivec.

„Malo še posedita“, reče Košček, kateremu se ni mudilo „saj me bodeta potem tako zapustila, ker je moja hiša ravno na nasprotno stran.“

„Ti boš imel kmalu doma tovarišijo, tebi nevesta že v hišo stopa, ali midva — kaj ne, Krivec?“ ponagaja mu Lazar, potem pa plačata in odideta.

Košček pa je še pri luči sedel in pil, dobro pil, tako da si je želel Markec, naj bi bilo še več tako dobrih pivcev, pa tudi tako zanesljivih plačnikov.

No, vsake reči, še najlepše pesmi, je jedenkrat konec, Koščkovega popivanja je bilo tudi. Vstal je in šel, pa ne tako lahko kakor zunaj sneg.

Za četrto ure se še ni premaknil kazalec na uri Markčeve ure, na, pa se začuje silno trkanje.

„Kdo pa lomasti tod?“ začudi se Markec, ki ni bil vaju pivcev tako pozno na večer, ter položi molek na mizo — bili so ravno pri drugi desetinki rožnega venca. Potem gre odpirat, in v sobo stopi kmalu na to Košček, pa kakšen!

„Molite, molite, molite!“ vpije in pogleda krog sebe ter postavi v kot mize hrastov vršček.

Markčeva družina ga je strmé gledala, gospodarju se je pa zdelo, da se jedno kolesce v Koščkovi glavi ne vrti prav, zato je nadaljeval večerno molitev. Košček pa seveda je molil ž njimi, roke je imel visoko povzdignjene, oči pa vedno uprte v kot mize.

„Bog jim daj večni mir in pokoj!“

„In večna luč naj jim sveti! Amen“ — pa je bila končana večerna molitev pri Markcu. Žena je vzdignila hčerko, ki je zadremala na mizi, gospodar in večji otroci pa so pogledovali, kaj bo s Koščkom.

„Molite, molite, molite!“ začne zopet s slovesnim glasom le-ta.

„Saj smo že. Za nocoj bo že dovolj“ zavrne ga Markec.

„Ali — kaj pa ti je? O Markec, tvoja vera ni dobra!“ govori Košček ves v ognju; „pred sv. Rešnjim Telesom se mora neprenehoma moliti.“

„Tisto je v cerkvi, pa ne pri nas.“

„Kaj ne vidiš monštrance?“

„Kje?“

Spoštljivo pokaže Košček proti onemu hrastovemu vršičku; ko se pa Markčevi le nič ne zmenijo, da bi molili, prime zopet vršiček z obema rokama.

„Take svete reči niso, da bi se kar tako imele“, dopoveduje Markcu, „pa ponesem monštranco gospodu župniku.“

„Kam boš hodil po noči, še v snegu boš obtičal!“ zavrne ga Markec. „Ali ne razločiš dobro, saj tisto ni monštranca.“ Po teh besedah odlomi vejico z vršička, potem še drugo in tretjo. „No, ali vidiš?“ izkuša prepričati Koščka.

Ta gleda debelo, gleda z odprtimi očmi, nazadnje pa zine kakor tak, ki ni prav založen s pametjo: „Saj res.“

Sedaj je bil čisto dober in razložil je, kaj se mu je pripetilo in v kakih skrbeh je že bil.

„Prav slabo se je že videlo“, dejal je, vrgši vršiček pod mizo, „ko sem šel od vas. Tam-le pod klancem se mi je zdelo, da me bo srečal Andrej. Pa kakšen je bil! Popolnoma pripravljen, da bi me zadavil. Jaz pa zavpijem: „Nič se te ne bojim, le sem, če si upaš!“ Kar obstal je, nič več se ni prestopil. Kmalu sem pri njem in ga zgrabim za glavo in ga tresem in vijem, dokler mu je nisem odtrgal. Sedaj sem se pa vendar-le prestrašil! Kaj hočem z odtrgano Andrejevo glavo? K tebi jo ponesem, ti mi boš svetoval gotovo pravo, mislim sam pri sebi, ter se vrnem. Ali po poti novo čudo! Med potjo se mi izpremeni Andrejeva glava kar najedenkrat v monštranco. Nov strah! Kaj hočem pa sedaj? Moliti sem pričel . . . Drugo pa veste. Malo preveč sem ga imel pod kapo, lahko noč!“

„Nič preveč, če ne bi bil pa v snegu obležal“, opravičuje njegovo obtožbo Markec, saj krčmar ne sme nikoli reči, da bi se bil kdo preveč napil njegove pijače.

Košček je odšel zopet od Markca, in sedaj srečno, ter dospel tudi domov. Sam sebi se je čudil, kaj mu je bilo, da uganja take burke. Nazadnje se pa ni več čudil, ampak jezno si je dejal: „Košček, malo manj pij, pa bo bolje. Le verjemi, da ga prerad in preveč vlečeš. Hm, pa res je tako. Toda — zakaj ga pa imam? In nagnil je zeleno, bokal držečo steklenico proti stropu, seveda na usta je bila naslonjena, pa dobro, saj je bila dobro dolgo v tej legi, pa ni padla. Po tolikem požirku pristne slivovke je Košček dobro potegnil sapo vase, zaprl steklenico v omarico, prekrižal se in legel. Legel je in že je spal.

Pil je pa res preveč Košček! Pa kadar ni mešal, ni se mu z lepa poznalo. Če je pa jel po žgani pijači tako vlivati vase vino, kakor na sv. Agate dan, potem je pa že malo popraševal po pameti. Seveda, pijačo je imel doma; naravna, izvrstno kuhana je bila, kako bi jo pustil v miru? Brž zjutraj si je moral vsak dan ogreti želodec, pozneje je bil pa vsaki dve uri gotovo pri omarici, in vselej je malo zadišalo po sobi. Pa je tudi rad postregel drugim. Njegova hiša je bila znana daleč na okoli. Birovci so se vselej tolažili, da se bodo pri Koščku odteščali, in nikoli jih ni upanje prevaralo, če le ni bil Košček iz doma. Rad je postregel s pijačo, prav iz srca rad, če kdo ni bil nesramen. Pa tudi takih ni manjkalo. Trije taki so bili — imena ni da bi spravljal med ljudi — pa so bili včasih po trikrat na teden pri Koščku, vselej z istim vprašanjem: „Košček, ali imaš v steklenici še kaj? Tako nekako me vije. Daj, daj ga mi požirek!“

Košček je zdravil in zdravil tri take bolnike, nazadnje mu je bila njih bolezen le pretrdovratna, zato jim jo je zasolil, da bi mu bila zaradi tega kmalu trda predla.

Nekega dne je na vrtu nekaj obrezoval in že od daleč vpil nad jednim onih treh: „Tine, ali te kaj ščiplje?“

„Oh, ti, pa me res.“

„Stopi z menoj, kmalu bo bolje.“ Pa je napojil jednega.

„Skoro da me je sram, pa moram vendar-le prositi, tako me daje“, nadlegoval ga je kmalu drugi.

„Kaj je to, da ti ne preide? Meni vselej pomaga“, rekel je Košček in se ni branil

Vsi trije so bili skoro ob um. Jednega so morali zvezati, ker je hotel vse razbiti, tako hudo mu je bilo. „Lepo vas prosim“, prigoval je domačim, „razvežite me. Saj sem čisto pri pameti, in tudi doslej še nisem nikdar norel, samo tako hudo mi je, da ne morem biti miren.“

Drugi je dolgo časa lahko hodil; samo ko je padel, ni mogel več vstati. Pa je čisto dobro vedel, kje je, in ko je znanec prišel mimo, spravil se je ž njim domov. Pa tudi ta je bil ves divji. Štirje možje so ga prijeli, da bi ga ukrotili, pa je vse štiri z lahka otresel.

Šele v nekaj dneh so bili zopet zdravi. In vsi so dejali: „Košček mi je zaval.“

„Meni se je koj čudno zdelo, kako da sam ne pije, ko ga je prav vselej pokusil, kadar ga mi je še dal“, pravil je prvi.

„Barva tiste pijače ni bila nič prava! Tako rumenkasta je bila, ne res?“ popraševal je drugi tretjega.

„Prav praviš, kar nekaj se je vlečilo na dnu“, pritrnil je ta. „Oh, strašno je bilo hudo!“

Koščka ni nobeden naznanil, dasi bi ga imel za kaj.

Košček sam pa je gledal tiste dni plašno, kaj bo. Vsakega človeka, ki se je bližal hiši, se je bal, da mu ne prinese neprijetne novice. Tisto je pa tudi sklenil, da kaj takega ne poskusi nikdar več.

Kaj pa jim je primešal v pijačo, tega ni zvedel noben človek. Ti so ugrabili, da je bila najbrž mišica, ti pa so pravili, da je bila volčja jagoda. Bog pa Košček že vesta!

Teh treh ni bilo nič več. Sam ga je pa lepo vlekel dan za dnevom v vedno večjih požirkih in sicer iz same hvaležnosti. Res,

Studija.

Slikal Jos. Germ.

prav nič. „Ná, le krepko potegni, jaz upam, da me ne bo treba več prositi.“ Odpravljen je bil drugi, in še isti dan tretji. Nobenega ni bilo blizu nikoli več. Kar se je pa govorilo o njih, prilivalo je Koščku kropa, da je bilo joj, in prav pošteno se je kesal, da jim je tako zagodel.

res, iz hvaležnosti je bil Košček na pol pijanček. Nova zgodba!

Že davno, a prav gotovo pred dvajsetimi leti, je jel Košček hirati. Nič ga ni bolelo, pa le ni bil za nič. Kakor jesenska megla je lazil okrog oglov, dokler je mogel. Potem je legel, in zdravnik je prišel nekaterikrat k njemu. Pa ni vedel, kakšna bi bila Koščkova bolezen, ne kaj bi jo pregnalo.

No, če v Robidovju kdo zboli, pridejo ga sosedje radi malo pogledat. Tudi h Koščku so prihajali in ga popraševali in mu svetovali. Pa nobeden ni zadel prave, dokler ni prišel stari Trebanjec in dejal:

„Brinjevec ti svetujem. Če ti ta ne bo pomagal, ne bo ti nobena reč. Pa ga moraš zares piti! Tako ga pij, po malem seveda, da ga boš imel vedno v želodcu. Slušaj, jaz bi dejal, da te bo to pozdravilo!“

Bolnik je vse poskusil. Košček je zato od tega časa stavil svoje upanje v brinjevec. Za osem goldinarjev in pol ga je spil in popolnoma ozdravel. Od takrat naprej je imel pa dobro žganje vedno v čisljih. Še preveč je je čisljal, zakaj kakor sv. Agate dan spričuje, bil je že v nevarnosti, da se mu pamet zmeša. To je tudi sam spoznal, ko se je kmalu po polnoči vzbudil in do jutra ni več zatislil očesa.

„Govorili bodo . . . Zopet ne bo mirú . . . Oh, tisti posmeh . . . Pa človek nič hudega ne misli! Misli: samo za potrebo . . . pa ga je preveč! . . . Oh, Tona pa bo še manj hotela slišati o meni . . . Ali pa . . . Dobro bi ji bilo pri meni . . .“ Tako in zopet od začetka, pa od srede so se mu podile po vroči glavi misli do jutra.

Že je mislil vstati, pa sedaj, ko ni bilo treba, zaspal je še jedenkrat. In to spanje je bilo kaj vredno, saj se mu je tako prijetno sanjalo!

„Če bi prvo ženo na meh odri in kožo na rami s seboj nosil, pa bi še drugo dobil, vidiš, to je že star pregovor“, govoril mu je v sanjah Lazar na vrtu.

„Tona pa morda misli drugače“, bal se je Košček. „Toda, glej jo, semkaj gre!“

„Koščkovi, saj niste skopi, kaj ne da mi boste dali perišče tistih-le hrušk, zrele so že“, prosila je tako milo, da ji ni bilo moči odbiti prošnje, vsaj Koščku ne.

„Kolikor jih hočeš, kolikor jih moreš nesti domov; le potresi! Pa stoj, ti si prešibka, jaz naredim bolje“, ponudil ji je mož hruške in potresel, da jih je bilo vse rumeno po tleh.

Slikal Jos. Germ.

Portret.

Lazar je kar nekam izginil, Košček pa je nabral Toni poln predpasnik hrušk. Kako hvaležno ga je pogledala! In še to sta se zmenila, da je neumno ponje hoditi, bolj bi kazalo, da se za zmeraj preseli h Koščku.

„Oče, kaj danes ne bodete vstali?“ oglasila se ta trenutek hči Lenčka pred vrati.

„Précej, précej!“ odgovori Košček, na tihem pa vzdihne: „Pa jo je pes prav sedaj prinesel!“

(Dalje.)

Vrt, vrt!

(Povest. — Spisal I. Štrukelj.)

(Dalje.)

III.

Kako žalosten je otrok, če mu podereš zgradbo, ki je malodane že dovršena in bi bila po njegovih besedah hišica! Ni to sicer kdo vé kako strašna škoda, toda otroka le boli. No pa mlad človek se kmalu potolaži. Kadar pa veliki otroci — in taki so ljudje ponajveč — delajo načrte, a jim jih kdo nepričakovano prekriža, tedaj so tudi užaljeni. Samo v tem se ločijo od otrok, da svojih namenov ne pozabijo tako brž, temveč nastopijo vsa pota, da bi jih uresničili.

Koščkova starejša hči Polona in njen mož Koprivec sta imela tudi lepe nade na dedščino po Koščku. A ne le ta dva, ampak vsakdo je pričakoval, da bo Koprivec v kratkem vse pograbil za Koščkom. Le-ta je bil že v letih, Lenčka tudi ne bo dolgo, drugih dedičev ni bilo: kdo naj bi dobil Koščkovo posestvo, če ne Polona? Kolikokrat sta se že pogovarjala z možem o tem kot o čisto dognani stvari.

„Saj midva tako ne bova uživala, pa za otroke bo dobro, lahko jih bova preskrbela“, upala je ona.

„Koprivčeva hiša je, kakor je sedaj, že trdna, toda kadar bo treba šteti doto Micki, Ančki, Lojzki, takrat se bo pa pričela majati“, govoril je zamišljeno on.

„Janezu bova dala Koščkovo, Jožek bo tukaj —.“

„Vsega ne bo mogel obdržati Janez, nekaj se bo odščipnilo za Tončka.“

„Kaj bo s tistim koščkom?“

„Še malo se prikupi —.“

„Kje neki? Kdo ti bo prodal, ko vsak tako drži svoje?“

„O jej, kdo? Ali ne veš, kako pravijo? ‚Pol sveta je na prodaj, pol se ga pa more kupiti.‘ Samo če bom imel denar, dobil bom sveta, kolikor ga bom hotel.“

„Pa bi bilo treba potem zidati. Preveč sitnostij in predrago.“

„Morda se bo kam za zeta priženil.“

„Tisto, tisto bo bolje.“

„No, pa kdaj bo še kaj, saj so še majhni! Bog ve, če ne pomrjú ali če se kaj drugega ne primeri.“

„Bog vé, res. Pa vendar misliti morava že sedaj, kako jih bova spravila h kruhu.“

„I, seveda.“

Lepi načrti so bili to, krasne nade! Kdo bi ne bil vznemirjen, če mu vse to podereš? Govorica pa, ki je prišla o Koščku précej po dnevu sv. Agate, je neusmiljeno prečrtala vse sladke upe Koprivčevih dveh.

Če je kateri pregovor resničen, tisti je prav gotovo, ki pravi: „Kar se ne stori, to se ne zvé.“ Markčeva gostilna je pač bolj na samem, pa ljudje le pridejo do nje in otroci Markčevi tudi ne strpé vedno doma, ampak radi malo pogledajo po hišah v vasi. Novica o Koščkovi monštranci je prišla prav gotovo po Markčevih na dan. Kdo je pa raznesel, da je bila Špelina Tona pri Markcu, da ji je napival Košček, ni tako lahko dognati. Lazar je bil vpričo, Krivec in Marcek tudi, pa to so možje. Toda v pomenku tudi možje včasih katero rekó, dasi bi bilo pametnejše, če bi molčali. Potem je pa tudi Tona materi pravila, kaj so ji svetovali pri Markcu. Kaj če bi bila novica prišla po tej poti med ljudi?

Naj se je razvedelo kakor že, mnogo smeha in opazk se je slišalo povsod, kjerkoli so govorili o tem.

„Dovolj je že star, pa je še ves neumen.“

„Kaj ne veš, kako je to? ‚Mlada koza rada sol liže, stara pa še vrečo prejé.‘ Ej, tako je, tako.“

„Star panj šele gorí, če se vname!“

„Za Koprivca pa ne bo dobro.“

„A upirati se le ne more. Polona je prejela svoj del.“

„Pa bo pihala.“

„Bežite, bežite, to so same čenče! Saj ga Tona ne bo marala.“

„Če ima količkaj pameti, naj ga pusti, kjer je.“

„Ako pa pameti nima, potem je pa ravno za Koščka.“

„Ni treba dvakrat reči, da bi se mu še večkrat ne zmedlo.“

„Stareji ko bo —.“

„Pa bolj ko ga bo vlekel, bolj se mu bodo kolesca narobe vrtela po glavi.“

„Nevarno je, če bi tak umrl.“

„Varuje naj se.“

„Sam se ne bo. Zato naj se pa oženi, pa hudo ženo naj dobi, da ga bo trdo imela.“

„Žganje mu mora zapreti.“

„Kadar bo prav priden, naj mu ga natoči kozarček, ha-ha!“

„Ha-ha-ha!“

„Kakor tiček na vejici bi lahko dobro živel, pa si sam sitnosti nakopava!“

„Še prepirali se bodo.“

Take pa še drugačne so razdirali po hišah, in Koprivčevi otroci so kmalu domov prinesli to novico.

Polona je imela takoj solze v očeh.

„Oh, da jih ni sram!“ zajokala je. „Ljudem se pa dobro zdi, ker so tako škodoželjni!“

Koprivec je pa nekaj časa mislil, nazadnje pa dejal:

„Hm, hm, ženitev, ženitev — to ne bo nič! Veš kaj, Polona, domov boš stopila, pa jih obdeluj z lepo, naj si to iz glave izbijejo.“

„Toni bi pa obraz razpraskala! Zapeljivka! Samo za denar ji je!“

„Za kaj pa, kakor za denar!“ Nato pa brž pristavi:

„Oh, Andreju povej, bržkone še nič ne vé! Kdaj so že pravili, da se bosta vzela!“

„Pa res, Andreja bom dobila na svojo stran.“

„Največ dosežeš s tem, več kakor pri očetu s prošnjo in prigovarjanjem.“

„Bog se usmili, da so taki! Da bi le potem na kako drugo ne začeli misliti!“

„Menda vendar ne.“

„Otroci morajo stariše svariti in učiti; kdaj se je še to slišalo?“

Bilo je torej pri Koprivcu sklenjeno, da treba preprečiti zvezo Koščkovo s Tono. Polona se sicer ni rada prikazala iz hiše, ker je vedela, da jo bo vse gledalo, pa šlo ji je za lepo dedščino in zato se je premagala in šla najpoprej k Markcu nekaj stvari nakupit. Pa bi bila že še počakala, ali kak otrok bi ji bil tudi lahko donesel, kar je potrebovala, toda pozvedeti je hotela natančno, kaj so prav za prav imeli prejšnji večer z njenim očetom.

Markčevka je dejala, da ni bilo nič posebnega, a polagoma je ponovila vsako besedico, ki jo je bila izgovorila Tona in drugi.

„E, kaj to?“ sklenila je svoje pripovedovanje. „Pri pijači v veseli družbi se marsikaj reče, pa to je vse samo za šalo!“

„A vsak ne razume šale“, ugovarjala ji je Polona, „in dostikrat iz šale pride tudi resnica. Oh, škoda, da so rajnica mati umrli! Vsega tega bi ne bilo!“ Pa je odšla domov.

Od Koprivca do Koščka je pol ure hoda v lepi poti. Ta dan je bila pa gaz še slabo shojena, zato je šla Polona takoj, ko so odjeli, od doma, še pomila ni. Gredé pa je pripravljala besede, s katerimi se je mislila lotiti očeta.

„Oh, kakšna pot, kako se človek ogreje!“ dejala je pri Koščku pred pragom otepavaje si čevlje.

„Pot pa ni najboljša“, pritrnil ji je Andrej, ki je deval v veži pod kotel nova polena, kuhal je namreč žganje. „Koliko je pa po noči snega nasulo!“

„Kje so pa oče in Lenčka?“ popraša ga Polona.

„Lenčka je v hiši, oče so šli pa k živini pogledat“, odgovori ji hlapec.

„Kako se kadi!“

„Ves dim mi gre v oči, da skoro ne morem gledati. Še je južno, ne bo še konec snega.“

„Ali bodete še veliko kuhali?“

„Ne vem, mislim pa, da ne. Nekaj so pravili, da bodo prodali, kar je še namočenega po kadeh.“

„Saj bi bilo bolj pametno; še tako preveč pijó, da sami ne vedó, kaj počnó — e Bog pomagaj je z našim očetom . . .“

Potem pa prične Polona bolj tiho in skrivnostno:

„Je-li Andrej, ti pa Špelina Tona sta prijatelja?“

Andrej jo pogleda po strani, češ, kaj pa to tebi mar, vendar odvrne dvoumno:

„Kaj pa bi bilo, ko bi bila prijatelja?“

„Jaz te vprašam, če sta; le povej mi, saj ti dobro hočem.“

„I, no, sva že — kar je prav, več pa nič.“

„Pa bi jo ti vzeli?“

„Zakaj pa ne?“

„Vedela sem, da si pošten človek in prav misliš, zato ti pa povem: Le trdno obljubi Toni, da se sme nate zanesti, veš, naš oče jo nekaj nagovarjajo —.“

„Oče —! Kaj jim je na misel prišlo!“

„Seveda to ni za nikamor, pa včeraj so bili s Tono pri Markcu skupaj, pa tisti Krivec in Lazar sta jih motila.“

„No, no — če se pa Tona v očeta zagleda in so ji bolj všeč kakor jaz —.“

„Ali ti nisi bogat.“

„Pa plešast tudi ne!“

„Le s Tono govori, jaz bom pa z očetom.“

„O primojdevet, kar tako pa tudi —.“

„Pst, oče gredó.“

Res, Košček je stopil v vežo in se ne malo začudil, uzrši Polono doma.

„Kaj pa ti? Pa se menda ni kakšna nesreča pripetila, da si se spustila od doma v takem snegu?“ popraševal je hčer skoro v skrbeh.

„Nič posebnega, ali pa, kakor se vzame“, odgovarjala mu je ta po ovinkih.

„Snega še prinesi, snega, Andrej, voda se je že zopet pogrela, da se ne bo godila škoda“, opominjal je nato Košček hlapca.

„Ni hudik, da bi bila že zopet gorka!“ odvrne Andrej, ki ni hotel nič kaj verjeti. „Kaj pa je, kar sem ga nasul?“

„Pa je vendar-le že pregorka.“

„Saj bi bila res kmalu, no, po zimi se hitro pomaga.“

„Oh, v tem dimu pa tudi ne bom stala“, oglasila se je Polona in šla v hišo. „Ali pridete kaj v hišo, oče?“

„Précej, samo ne za dolgo časa. Nov kotel bo treba kmalu pripraviti.“

„E, ne še tako brž“, ugovarjal mu je Andrej, „polovico sem komaj skuhal.“

„Preveč gori, prismodilo se bo!“ grajal je vnovič Košček.

„Naj majhno gori, da se vsaj ne bo tako peklensko kadilo.“

„Kar je preveč, je pa preveč; le poslušaj me!“

„I no, pa ne, če ne!“ Nevoljen je Andrej ogenj malo razmetal, jug pa je potegnil skozi dimnik in zagnal ves dim v vežo, da sta oba začela kašljati.

„Za vse ni nikoli prav! Sedaj nagaja dim, poletu je križ z vodo, ker ni moči nikoli dobiti dovolj mrzle, o hudem mrazu bi bilo še najbolje, takrat se pa koj prehladiš. Le potrpi! Kar s pitjem se oškoduj.“

„Ko bi se mi ljubilo.“

„Kaj pa ti je, saj se nisi nikoli branil pijače?“

„Vse pride nad človeka, morda se bom od sedaj.“

Košček je pogledal čudé se Andreja, češ, kaj ga je pičilo, da je tak kakor nikoli, in šel potem v hišo. Hlapec pa je ostal pri kotlu in se na tihem jezil in smejal ter jel ugibati, kaj bi utegnila Tona storiti. Skoro ga je malo skrbelo in prav resno je momljal:

„Ta dedec stari, plešasti — kaj bo to?“

V hiši pa tudi ni bilo prave jedinosti in zadovoljnosti. Polona ni tako lahko pričela, kakor si je domišljevala. Sedela je za mizo in pomagala Lenčki fižol izbirati. Košček je čakal, kaj mu bo hči prav za prav povedala; ko pa le ni hotela z besedo na dan, poprašal je kar naravnost:

„I, povej mi no po pravici, zakaj si pa prišla sem?“

„Kaj me tako težko vidite?“ zbode ga Polona.

„Kako mi to besedo presukava!“ reče oče in pogleda skozi okno; malo nevoljen pristavi: „Poprašati te menda vendar smem, po kaj si prišla?“

„Ne vem, če vam bo prav, ali ne, če se vtikam v vaše stvari?“

„No, no, no —.“

„O sinočnjem večeru prav onegavijo —.“

„Vsak zase, Bog pa za vse, tega naj bi se nekoliko bolj držali.“

„Meni pa tudi ni vse jedno, kaj kdo pravi o mojem očetu —.“

„Kaj pa poslušaj vsak strupen jezik?“

„Jaz bi se nič ne menila, ko bi vedela, kaj mislite vi.“

Nekaj časa je potem vse tiho. Lenčka je molčala, ker sploh ni bila njena navada mnogo govoriti, Košček ni odrinil nobene, ker svojega vedenja ni lahko zagovarjal, Polona pa je bila čemerna, ker je sicer že to inono rekla, prave pa le še ne. Toda mora zvedeti, kako je, zato prime očeta odločno:

„Ali res mislite na Špelino Tono?“

„A — to te je prignalo?“ Nič drugega ne odgovori Košček.

„Torej res se bode te ženili — na stare dni?“

„Če bi se, tebe bi ne hodil prosit dovoljenja.“

„Oh, rajna mati bi se v grobu dvakrat preobrnila, ako bi vedeli, kako neumni ste!“

„Rajni in tebi ni nič mar, naj sem tak ali tak.“

„Mene je že sram med ljudi.“

„Zaradi mene se nikogar ne ogiblji; nobene take še nisem naredil, da bi bilo zoper tvojo čast.“

„Toda, oče, pomislite, saj ne potrebujete žene.“

„Sam si ne bom kuhal.“

„Ali ni Lenčka za to?“

„Kadar je.“

„Če hočete, pa pride k vam moja Micka.“

„Le doma jo imej in podučuj, mene pa pusti.“

„Da ste taki!“ in Polona začne ihteti.

„Kaj ti pa hočem?“

„Nič. Samo to vam povem, da bom zmeraj žalostna, kadar se bom spomnila, da po naši hiši hodijo tuji ljudje. Koliko let pa še mislite živeti? In po vaši smrti se domov še prikazati ne bom smela. Kaj bo pa z Lenčko?“

„Jaz se še nisem oženil. Zaradi tega, kar pa imam, ni ti treba skrbeti. Ti si prejela svoj delež. Drugo pa dam, kamor hočem! Veš, nisi sama. Kaj pa, če zapustim cerkvi? Ali kaj, če dam za večne maše? Le sitna ne bodi, da me ne raztogotiš!“

„Kaj vas še prositi ne bom smela?“

„Tvojih prošenj in svetov sem že sit. Storil bom, kar bom hotel. Če nisi imela drugega namena, rajša bi bila doma ostala!“

„O, saj bi bila, ko bi bila mislila, da vam ni moči nič dopovedati.“

„Nič. Dokler sem jaz gospodar, delal bom po svoje — kakor že bo. Res sem namerjal zapustiti vse tebi in tvojim otrokom, toda prenadležna si mi sedaj. Današnja tvoja pot je bila prav odveč in tvoje besedičenje tudi, morda bo imelo vse to še velik rep.“

„Grozite, kakor hočete — pa grem.“

Jezno se je odpravila Polona. Upala je, da bo več dosegla. Z očetom sta si jih že precej povedala, zato si za slovo nista voščila nič, z Lenčko se pa tudi ni mnogo poslavljal. Kar odvihrala je.

„Nič, pa nič, pretrdi so!“ govorila je sama s seboj. „Noben človek jih ne premakne — e, pa naj, kakor hočejo.“

V nevesele misli vtopljen pride, da še sama ni vedela kdaj, blizu hiše Špeline Tone. Samotna in slabotna s slamo krita hišica je bila njen dom. Iz veže se je slišalo vpitje.

„Kaj pa imajo?“ ugiblje Polona in stopa hitreje.

„Ti mrha ti predrzna, pri belem dnevu se mi prikraje k hiši!“ jezila se je Tonina mati Špela.

„Ali vas je hudo ugriznila?“ izpraševala jo je hči.

„Seveda me je, poglej kako kri teče!“

„Dobro, da ste jo zalotili.“

„Vse kokoši bi mi bila podavila, prav vse.“

„Pa še beži ne pred človekom! Dajte tisti trak, da vam zavežem roko!“

Spela si je izmivala roko, kamor jo je bila precëj dobro prijela lisica, ki je prišla po kokoši, s svojimi ostrimi zobmi. Kokoši so zašumele, Špela je hitro planila s plenom iz hiše in lisico, ki se ji ni nič mudilo, prijela za rep in udarila parkrat po vratu; ubiti je pa ni mogla. Tatica je popadla Špelo za roko, potem pa odbežala s plenom — s staro, rejeno kokošjo.

„Še bo treba paziti, vem, da bo še prišla“, govorila je v jednomer Špela, „pa drugič mi ne uide. — E, kako krvava je voda!“

Po teh besedah odpre vežna vrata in hitro vrže okrvavljeno vodo skozi vrata ter polije Polono, ki je bila takrat ravno tam.

„Oh, ne zameri, prenašlo sem naredila, nisem nalašč!“ opravičevala se je urno. „Ne zameri; kar je, je.“

„Nalašč, ali ne nalašč“, zakriči razjarjena Polona, „kaj ne, da si me le! Pa to ti povem, zaslužiš ti in tvoja punica, da bi vaji polil z gnojnico!“

Lepa beseda — pravijo — najde lepo mesto, prepir pa rodi prepir. Brž sta se za-

Darovanje v templu.

Slikal Rafael.

čeli prepirati Polona in Špela, ker sta bili obe jezni in za prepir kakor pripravljeni.

„Zakaj in kdo bi mene ali mojo hčer polival z gnojnico?“ poraste Špela.

„Jaz in vsak bi vaji smel, kdor utegne“, huduje se Polona.

„Rada bi vedela, zakaj?“

„Punico vprašaj!“

„Le ti povej, ker si to sprožila!“

„No, če se delaš tako nevedno, naj ti pa jaz povem: Svojo hčer malo lepše uči, da ne bo za starci norela!“

„Oh, kako si sitna! Za sinoči misliš? Zakaj pa tvoj oče za dekleti gleda?“

„Dom in svet“ 1899, štev. 3.

„Kaj mu jih pa pošiljaš, da se mu nastavljajo?“

„Veš kaj, o nastavljanju kar lepo molči! V prodajalnico iti še ni greh.“

„Pa je treba tam pri vdovcih viseti in piti?“

„Nič hudega ni bilo.“

„Že tudi jaz poskrbim, da ne bo. Nikoli ne bo Tona pri Koščkovih, kakor gotovo tukaj stojim!“

„Do sedaj je še nisem nikomur usiljevala, in mislim, da je ne bo treba, nikamor se ji še ne mudi. In če bo ostala vedno doma, za potrebo bo že imela jesti.“

„Krompirja —.“

„In kaj drugega tudi še!“

„To ji povej, naj si mojega očeta jedenkrat za vselej iz glave izbije!“

„Nič ji ne bom pravila. Kadar se bo pa možila, če se bo kdaj, pa tebe ne bo hodila prosit dovoljenja.“

„Da je sram ni! S starci se vlači!“

„Tebi nič mar!“

„Le potuho ji dajaj, pa lepo na plese jo vodi! Morda boš še prekmalu videla, ali je res ali ni: plesalka — jokalka!“

„Kdaj je pa plesala?“

„Kar je sinoči počela, ni nič bolje.“

„Najpametnejše je, da greš lepo domov! Nihče te ni prosil, da tukaj vpij. Misliš, da je res vse neumno, če je tvoj stari?“

„Pred svojim pragom pometaj!“

„Le umakni se mi, da bom mogla, sedaj si mi na potu.“

„Danes šele vidim, da ni nič čudnega, če zna hči tako moške loviti. Kakšen jezik imaš že ti!“

„Kakšen je pa tvoj?“

Špela je branila sebe in hčer. Polona se je znašala zaradi očeta in vsega; kdo vé, kdaj bi bili nehali, da ni Tona matere v vežo potegnila in vrata zaprla.

Še malo je pogodrnjala Polona tam za oglom, potem pa vendar-le odšla domov pravit možu, da ni skoro nič upanja.

„Vse bo šlo v tuje roke! Pa naj le gre, saj ne bo nič teknilo“, tožila je možu.

„Morda se pa le še kako skrha“, dajal ji je le-ta upanje.

„Presvojejavni so.“

„Saj jim bo vsak odsvetoval, gospod župnik gotovo.“

„Pa bo vse zastonj. Ona buzaklada punica —.“

„Pa si rekla, da se bo Andrej —.“

„Andrej je tudi revež!“

„Če je res kaj mislil na Tono, ne bo je kar tako pustil.“

„Kaj je tega treba, kaj je tega treba! — Pa zakaj je Tona vedno doma, da jim je dan na dan pred očmi! Služit naj bi šla kam daleč, da bi je nobeden človek več ne videl!“

Polona se kar ni mogla pomiriti. Koprivec bi se bil na vse zadnje že podal, če le ni drugače, ona pa kar ne in ne. Ves večer in drugi dan je gostolela: „Oh, tako v letih že, pa ta Tona, Tona!“

Polona pa še slutila ni, da je Tona več trpela, kakor ona sama. Dekleta in žene so tiste najboljše — tak je pregovor —, o katerih se najmanj govori. Tono so prejšnje čase pustili v miru. Bogata ni bila, posebno se ni nikjer kazala, in nikdo se ni menil zanjo. Pač je kakemu mladeniču zalo dekle ugajalo, pa samo zala ni dosti, zalo se ne jé, in opustil je razven Andreja vsak misel nanjo. Ta je pa tudi samo mislil, govorila sta res da nekaterokrat, pa posebnega, prav gotovega ni bilo nič med njima. Vzela bi se bila rada, toda kdaj, tega še nista bila določila. Nekoliko sta upala, da bodeta jedenkrat par, pa še to le bolj mimogredé.

Po zadnjih dogodkih se je pa to razmerje predrugačilo.

Andrej, ki se je bal, da bi mu Tone ne vzel tekmeč, začel se je v svojih mislih bolj pečati ž njo. Saj je vselej tako: dokler menimo, da kaka stvar mora biti naša, nismo v skrbeh zaradi nje; brž pa, ko se nam hoče izmakniti iz rok, poprimemo jo trdneje.

„Pa mora biti moja, če ne vem kaj!“ koval je od tega časa Andrej načrte. „In moja bo, ne pa tega —.“

Tona sama se pa ni nikamor nagnila in odločila: Andrej ji je bil ljub kakor poprej, bogata bi bila pa tudi rada.

„Zakaj ni Andrej Košček?“ želela si je včasih.

„Kajpak, prazne roke, to je velika skrb za onega ali ono, ki se ne ženi ali moži kar tje v jeden dan, brez vsega premisleka. Tudi Tona je sedaj večkrat premislila, kako hudo bi bilo, če bi imela Andreja, pa bi bil on ali ona dolgo bolna. Kaj bi kuhala, kako bi stregla bolniku? Pri Koščku bi bilo seveda drugače. — Toda, čemu bi vedno take misli imela! Za sedaj je doma, kaj pa še pride, tega tako ne more poprej vedeti. Pa z mislimi je križ, večji kakor z najsitnejšimi muhami. Muhi se skriješ, odpodiš jo

skoz okno, misel pa se vrne in vrne, če jo še tolikokrat odženeš. Toni so tudi zopet in zopet prišle misli o Koščku, njegovem lepem vrtu — pa zopet o lepem Andreju Srce jo je vleklo k Andreju, nekaj drugega h Koščku.

Post je prišel in prav pust post je bil tisto leto, ker se sneg kar ni hotel umakniti. Pri Koščku je bilo pa še posebno dolgočasno. Andrej in gospodar sta večinoma le molčala. Ako bi bila zatajevala svoj jezik zaradi spokornega postnega časa, bila bi imela veliko dobička, toda govorila sta zato le najpotrebnejše stvari, ker sta dobro čutila, da sta si drug drugemu na potu. Pa povedala si tega nista nikoli. In čemu tudi? Saj sta vedela, kaj bi si še pravila?

In tudi nekaj drugega so opazovali bistrogledi sosedje: Gospodar in hlapec sta bila skoro vedno doma. Oba sta se namreč sumničila, da bi se sešel nasprotnik kje s Tono. Tega pa nobeden drugemu ni privoščil. No, pa Andrej je le semtertje kaj malega izpregovoril z izvoljenko; ob nedeljah od maše gredé je mlajši svet hitreje hodil, Košček bi ne bil mogel tekrovati ž njim, in pa vse bi ga bilo po strani gledalo, če bi se mešal med mladeniče in dekleta. Ali hudo mu je pa bilo, da bi ga hlapec popolnoma ne izpodrinil pri Toni.

„Kar od hiše bi ga dal“, dejal je že včasih sam pri sebi. Pa nekaj ga je brž ostrašilo: „Nikar, morda bi od drugod še lože hodil za njo. Ko ga imaš pri sebi, vsaj veš, pri čem si.“

Čisto nenadoma pa se je zasukala sreča na Koščkovo stran. Andrej je v prav hudem mrazu kuhal — vse je namreč Košček pokuhal doma in ni nič prodal, kakor se je bil že namenil — pa se je hudo, hudo prehladil. A bil je tudi dosti nepreviden. Pri ognju mu je bilo vroče, pa je letel ne mené se za mrzlo burjo v drvarnico po polena! Kaj bi je ne skupil! Še bolj nespametna je bila pa ta: zopet mu je lil pot po čelu, pa je šel in legel na mrzli kameniti tlak! Če bi bil iz železa, no, pa ni bil, in zato je kmalu okušal, kaj se pravi norčevati se iz zdravja. Kar

tisti suhi kašelj se ga je lotil, roke so mu odpovedale, prav za nobeno delo ni bil, še za jed ni zaslužil.

„Andrej jo bo opredel“, veselil se je skoro Košček. Bolezni mu ravno ni privoščil, toda sebi je privoščil, da mu v škodo ne bo več hodil.

Andreja je začelo skrbeti, kaj bo. Vedno bolj ga je držalo in tiščalo v prsih, pa je le čakal, da mu odleže. Najbrž bi bil zamudil pravi čas, da ga ni dobil v roke njegov dobri prijatelj Končnikov Jože. Pri podružnici, kamor so se šteli tudi Robidovčanje, je bila maša.

„Pa nekam počasi hodiš, Andrej“, obgovori Jože prijatelja.

„Počasi, pa še to težko“, zakašlja Andrej in težko zasope.

„Zakaj pa ne greš nikamor po zdravila?“

„Kam pa hočem?“

„Poskusi pri gospodu župniku; koliko so jih že ozdravili s kroglicami!“

„Meniš, da mi jih bodo dali?“

„Čemu jih pa imajo? Saj jih dobi vsak. Pa še danes moraš iti, če ne bo prepozno. Koliko časa te že nadleguje ta mora?“

„Včeraj je bilo štirinajst dni.“

„Nič ne smeš odlašati, še danes, kakor sem rekel!“

„Naj bo, bom pa poskusil.“

Jože je imel Andreja rad, zato mu je prijateljski svetoval, čeprav se je bal, ker se je bila bolezen že precèj zastarala.

Andrej je šel od podružnice naravnost h gospodu župniku in dobil kroglice. Dolgo in težko je hodil in se že kesal, zakaj je šel na tako pot, ki bo prej ko ne zastonj; kaj pač morejo pomagati tiste drobne kroglice, pa še prav malo jih je bilo. Pa poskusil je vendar-le. In „glej hudika!“ dejal je že drugi dan veselo, „kar doli se pomika, vedno niže gre bolečina.“ Popolnoma se je pozdravil s kroglicami.

„Kaj ti nisem pravil, da poskusi?“ veselil se je ž njim vred Jože.

„Pa res nisem mislil, da ima ta hudik mali tako moč! No, je že dobro, da jo ima“, pravil je Andrej in še pristavil: „Ne vem,

kaj bi bilo, če bi me ne bil ti opomnil. Hvala Bogu in tebi!“

Po pravici se je veselil svojega zdravja, zakaj po dolgi zimi je le prišel čas dela na polju, bolnik pa za to ni. Vse je bilo pozno, ker se sneg tako dolgo ni spravil, in niso si obetali kmetje dobre letine. „Kadar sani dolgo plešejo, takrat se tanki kosi režejo“, modroval je Krivec, ko sta se z Lazarjem menila o pomladanski setvi.

„Ne rečem, jaro žito bo že še naredilo, če ne bo nesreče“, vjemal se je ž njim Košček samo na pol, „ali z ozimino pa ne bo nič. Dobra polovica je segnila.“

„Komaj bo seme.“

„Dosti več ne.“

„Kmet je revež.“

„Pa še velik.“

„Tebi bo vsaj vrt nekaj dal.“

„Kakor bo, vse je še v božjih rokah.“

O ženitvi se pa sedaj nista menila, imela sta drugih skrbij preveč.

Košček in Andrej sta že pred jednim tednom razorala za ječmen, Košček ga je

vsejal, pa na jednom kraju kar ni ozelenel in ni. Košček je pustil presevek.

„Take pa še ne, take pa še ne!“ praskal se je osupel za ušesi, „kaj pa sedaj?“

„I, še to leto boste umrli; saj veste, kaj pomeni presevek“, dražil ga je hlapec.

„Zaradi presevka ne“, odvrnil mu je gospodar, pa ne brez strahu, da bi se vendar-le utegnilo tudi kaj takega naključiti. „Drugega ne kaže, koruze bom vsejal za živino. Prazno ne bo.“

Še tisti dan sta z Andrejem sejala koruzo. Pa kakor da bi bil presevek res kaj pomenil! Ob skali, ki je molela izmed rodovitne zemlje, utrgala se je vrv-zadrnica, in brana je tako nerodno poskočila, da je z jednim zobom priletela Koščku na nogo, predrila mu čevelj in hudo ranila nogo.

„Bog nas varuj, za nekaj časa že imam!“ vzdihnil je mož in se sesedel na zemljo.

„Da ni sreče s to njivo letos! E, arnike boste dejali na rano, čevelj se pa zašije. Nič bati!“ Andrej je povlekel sam, gospodar je pa komaj prikrevljal domov. (Dalje.)

Z Adrije.

(Zložil Anton Medved.)

1. Volosko.

Morje valovito,
tožnolepa slika
dobe naše burne.

Na obali solčni
raste tiha mirta,
znamenje pokoja.

Dviga se ob zidih
lovor v vek zeleni,
znak nesmrtnosti slave.

Grob za grobom diči
vzvišena cipresa,
spominik vstajenja.

Veter duje z morja,
giblje se cipresa,
spominik vstajenja . . .

Bodi mi pozdravljen,
lepi svet primorski,
nekdaj dom Slovanov!

Dom čegav? Slovanov?
Ki zdaj nima tukaj
ni miru, ni slave?

2. Opatija.

Oziram se náte, Adrija divna,
samoten z nabrežnega rajskega vrta.
Oh žal, da tvoja lepota razkošna
le tistim ljudem je zmerom odprta,
katerim je zmerom odprta — mošnja!

Vrt, vrt!

(Povest. — Spisal I. Štrukelj.)

(Dalje.)

IV.

Lep je bil Koščkov vrt, vedno lep, bodisi jeseni, ko so se šibile veje pod težo češpelj, jabolk in hrušk, bodisi pomladi ob cvetju. To je bilo vse belo in živo —: seveda bučele in tički so vedeli, kako prijetno je na Koščkovem prostornem vrtu!

Tudi majnika tega leta je obetal vrt, da se bo obnesel, kakor že tolikokrat. Samo Košček ni mogel nikamor iz hiše. Koliko bi imel dela: prirezovanja, privezovanja, obkopavanja in kaj še vse, pa ni bil za nič! Andreju ni mnogo zaupal, no pa ta bi tudi ne bil utegnil vrtnariti, ker je moral živini donašati in dovažati krmo, a tudi na polju se je vrstilo delo za delom. In jeden sam človek pri hiši za delo, kaj bo to? Saj se vé, da samo dve roki pri najmanjšem posestvu ne smeta nikoli počivati, pa le še rado to in ono zaostane.

Kdo bi preštel, kolikokrat je vsak dan Košček gledal na vrt in premišljeval, kaj in kako bi?

„Naj raste, kakor vé in zna“, tako je rekel naposled in se udal, ko si ni mogel pomagati; saj drevje je ponajveč staro, nekaj bo že, a sicer bi bilo preveč škode in zamude. Oh, ta noga, da se tako počasi celi!“

Okrog desete ure zjutraj je bilo, težko, če ni bil torek tisti dan. Košček je sedel na klopi za mizo. Nogo je pestoval. „Preobvezati jo bo treba, pa me že naprej skrbi“, govoril je nekako sam s seboj, potem pa se premikal po klopi do omarice in izpil par krepkih požirkov slivovčnega poguma. In začel je varno in počasi sezuvati obutev od klobučine, pa je bil menda že neroden, ali kali, ali pa je bila noga tako strašno občutljiva, večkrat je bolešno zaječal: „U — uh — sss — boli, boli!“

Še previdneje je ravnal razvezujoč cunje na nogi. Vse ga je bolelo: noga, hrbet in roke. E, starost ga je že tlačila kolikor toliko, čeprav tega sam ni hotel nikoli priznati. Večkrat se je slišalo po prazni sobi: „U-uh — sss — boli, boli!“ predno je prišel do rane. Opazoval jo je, pa slabo upanje je imel. Seveda nad prsti je bila noga skozi in skozi predrta, to ni malenkost, ki bi bila dobra v nekaj dneh. Taka stvar se ne zaraste kar v hipu, posebno pri starem človeku ne.

„Zmerom jednako, zmerom jednako!“ zmajeval je Košček žalostno, potem pa zaklical: „Lenčka, Lenčka!“

Hči je prišla in vrata za seboj précej zaprla, pa je že zazeblo Koščka v nogo: vsako sapico je čutil. Zato je boječe velel:

„Hitro mi daj sem mazilo — oh, še prisadi naj se mi!“

Lenčka mu je prinesla piskrček, v katerem je bilo neko mazilo, skuhano iz vsakovrstnih zelišč, in ga držala pred očetom, ki si je nadržnil na platneno cunjco nekaj tega zdravila.

„Le spravi, za jedenkrat bo že“, in polagal je obvezo na nogo.

„Ali še ni nič bolje?“ vprašala je Lenčka.

„Bolje je že, tisto ne rečem, da bi ne bilo, ali dobro še ni — sss, sedaj sem jo pa zopet razdražil — sss!“ vlekkel je oče sapo vase in polagoma povijal bolno nogo.

„Dajte, bom pa jaz.“

„A kaj še! Ti veš, kje se smeš noge dotakniti! Še sam si ne ustrezem, kako bi mi ti?“

„Kaj hočem pa danes skuhati?“

„Kar te veseli, meni je vse jedno.“

„Meni tudi, samo Andrej bo godrnjal.“

„Če mu ni všeč, naj si pa prebere. Hrana, ki gospodarja preredi, za hlapca menda ni preslaba! Kako si bo izbiral!“

„Torej, kaj naj napravim?“

„Kar ti na misel pride, saj sem že rekel, da je vse dobro.“

„Vse dobro, pa vse za nič.“ Lenčka ni bila nič kaj zadovoljna z očetovim „vse dobro“, zato je šla v vežo pred peč premljevati, kaj bi dala opoldne na mizo. Za neko jed se je že odločila, ker je takoj dobro zakurila, a za katero, to se pa ne ve, ker tisti dan pri Koščku niso opoldne nič jedli. Zakaj ne, jasno bo kmalu.

Košček je dolgo povijal in povezoval, mnogo stokal in zdihoval, predno je bila noga zopet v klobučini.

„Še jedenkrat pred nočjo, pa je prestano za danes“, tolažil se je in zopet odpiral omarico. Seveda po tolikem trudu se spodobi malo okrepcila. Sedaj mu je bilo nekako vse prav. Naslonil se je s hrbtom na zid in začel ne spati, ampak misliti. Misli so se mu pa tako-le vrstile:

Oh, presneta noga! . . . Presneta noga še jedenkrat! Kdo bi si bil mislil, da jo bom tako na lepem skupil? Človek res nikoli ne ve, kje ga nesreča čaka. Pa kar je, je . . . Kako dolgo se bo neki še vleklo? . . . Hencani presevek! Kaj pa, če je le res, da tisto leto umrje, kdor presevek pusti? E, to so same čenče! Toda, če bi pa noga . . . e, saj je že bolje. Pa — prav za prav: figo je bolje! No, no, da bi pa kar kri izmil in čevlje obul, pa bi bilo vse zdravo, to bi bilo pa tudi prehitro. Hm, pa kaj še vse lahko pride! Prasad naj pritisne . . . ali kri naj se zastrupi . . . ali če bo začelo rasti divje meso . . . Kako sem neumen! Ali je to taka reč, ako me majhno noga boli! Komaj bi bilo, da bi imel na glavi tako rano, ali na prsih, pa še tam se zacelijo. Da sem tako plašljiv! Slabeje ni: vnetja nič, drugega hudega nič . . . le malo potrpimo, v štirinajstih dneh bom morda že plesal . . . Pa res! Ko shodim, potem bo pa resno treba misliti na ženitev. Kaj bi odlašal, koga bi naj poslušal? Polona naj molči . . . ali naj vpije . . . Andreja bom pa zares zapodil . . . vse noči . . . najbrže hodi klicat Tono . . . sedaj naj bi mu pa še prav stregel in gosposko kuhal!

„Jezus, Marija!“ začuje se ta trenutek presunljiv krik izpred peči v veži, nekaj težkega pade po tleh, burklje zaropotajo, skleda ali lonec se tudi razsuje, kuretnina pa glasno zakokodaka pred hišo.

Lenčko je vrglo. Košček je to précej vedel.

„Za božjo sveto voljo“, zatarnal je, „pa ga ni človeka blizu, da bi kaj pomagal!“

Ni bilo drugače, sam je krevljal, kolikor je mogel, hitro, da bi bil preje pri hčeri. Hitel je Košček, hitel, pa je šlo le počasi. Samo na peto je stopal, pa ga je vendar-le neznansko bolelo. Ni vedel, ali bi vpil zaradi bolečin, ali bi v hiši ostal, ali bi nadaljeval pot v vežo.

„Če je kako čudno padla — ni drugače, le pojdimo!“

Premagal je bolečino in prišel pred ognjišče. Dobro je bilo, da je prišel. Hči se mu sicer ni pobila, vsaj posebno ne, ker ni imela nobene rane, vendar zadušila bi se bila lahko, ker je imela glavo v pepelu, ki so ga shranjevali pri Koščku v zidni odprtini pod ognjiščem.

„Bog pomagaj in pa Mati Božja!“ zdihoval je Košček, vzdigovaje hčer. To ni bilo zanj lahko delo. Če bi bil zdrav, bilo bi drugače, a z nogo, na katero se ni smel opreti, katere se skoro še dotakniti ni smel: to niso mačje solze! Toda v sili ni da bi mislil na bolečino, in oče mora imeti tudi kaj srca za svojega otroka.

Kapljica je kapljico pobijala, tako vroče je bilo Koščku, ko je naslonil Lenčko v kot pred ognjiščem, da ne bi kam omahnila. Drugače so jo ob takih nesrečnih prilikah vselej nesli na posteljo, a Košček bi tega ne mogel storiti za vse nič ne, tudi če bi prišla sama Špelina Tona ter rekla, da gre précej ž njim pred oltar.

„Ej, to so križi in težave!“ zdihoval je mož in si z rokavom malo obrisal pot z obraza. „S tem otrokom me pa Bog hudo tepe! Jedenkrat se bo gotovo ubila! Zmerom je nima kdo varovati, vrže jo pa najrajše, kadar je sama. Vselej se bojim, kolikorkrat ima nož v rokah. No, pa saj se reva sama

tudi skoro trese, če ga mora prijeti v roke. Bog se nas usmili, kako je to hudo!“

Košček je dosedaj sedel poleg Lenčke na tleh in si podpiral glavo z roko, naslonjeno na koleno zdrave noge. Sedaj je vzdignil glavo in pogledal hčer, pa se še vedno ni zavedela.

„Ubožica — in jaz ubožec!“ vzdihnil je na dolgo. Ko je pa videl nered po kuhinji, jel je na novo tožiti:

„Oh, kakšno je pri nas! V peči prekipevata dva piskra, burklje leže vse navskriž, tam v omari je odprt spodnji predal s pšenom, po tleh je nastlano s čepinjami in nalupljenim krompirjem, hči vsa pepelnata — pod božjim solncem menda ni nikjer tako! Oh, oh! Predal moram zapreti, da ne pridejo kokoši zraven, drugo naj že bo, kakor hoče.“

Hotel je vstati, toda preveč ga je zabolela noga, še je obsedel:

„Sss — — — malo moram še počiti. O ti nesrečna noga ti taka!“

Košček je sedel, stokal in čuval. Kokoši so namreč kmalu opazile ugodno priliko pri predalu in se brž hotele lotiti pšena, pa glasni gospodarjev „šu-u“ jih je pregnal. Všeč jim pa to ni bilo, češ, kako je to, mar nismo domače, mar nismo pridne?

Na pol poldne je že šlo, ko pride Andrej s polja domov. Navajen je bil sicer puščobe in čudnih razmer pri Koščku, toda takega pa le še ni doživel, kakor ta dan.

Gospodar in njegova hči sta oba ravno vstajala in stokala pri njegovem vstopu v vežo. Lenčka vsa v pepelu povaljana, Košček ne dosti boljši, in drug nered — zares modro držati se ni bilo lahko. Andrej se že ni mogel.

Toda Andrejevega smeha je bilo kmalu konec. Lenčka je šla ležat, Košček je lezel zopet na svoje mesto blizu omarice, hlapec je pa živino opravljal. Tistega pa, ki bi kaj skuhal, ni bilo. Povsod je že odzvonilo poldne, še za Bregom, kjer imajo vedno najkasnejšo uro, pri Koščku se pa na mizi še nič ni kadilo. Lenčka in Košček se nista za to nič zmenila, Andrej je bil pa popolnoma drugačen.

„Hudika vendar, kaj bom samo delal, jedel pa nič!“ togotil se je pred hišo na klopi sedeč, pa toliko glasno, da ga je Košček razumel pri zaprtih durih. „Sv. Pavel pravi: kdor ne dela, naj tudi ne jé, jaz pa pravim: kdor ne jé, pa tudi delal ne bo. Včasih nič, včasih pol dneva prepozno, včasih tako, da nima nobenega pravega okusa — ali je to red? Potlej pa človek za vse sam, povsod sam. V družčini se mi vse bolj ljubi delati, sam sem pa sam, še dobro, da ne zadremljem. Vse skupaj bom pustil in si poiskal drugod službo —.“

„Andrej, slišiš — Andrej!“ klical ga je iz hiše Košček.

„Sedaj mi bo pa samo pravil, kaj naj storim! Nič, leč pojdem, pa bo vse v kraju“, jezil se je hlapec na tihem, glasno pa vendar-le poprašal: „Kaj pa bo?“

„Noter pojdi, kdo bo vpil ko Čič?“

„Prácej.“ Toda ta „prácej“ se je precèj raztegnil, Andrej je namreč še nekaj časa gledal, kakšno bo vreme, potem se je dobro pretegnil in nato šele šel v hišo.

„Danes ne bo jedi o pravem času“, prične Košček z lepa, „pa boš menda že počakal. Če hočeš malo slivovke, kar v omarico se stegni, sicer pa ne bo drugače, kakor da si greš sam kuhat.“

„Sam pa že ne bom kuhal.“

„Saj to ni vselej.“

„Pri vas bi moral biti človek prav za vse! Kuhaj, peri, molzi —.“

„Kaj ti ni vse jedno, če delaš to ali ono? Vesel bodi, da ti ni treba samo težkih del delati. Hlapec pri velikem posestniku, ki štirinajst dni skupaj mlati, ali cel teden zdržema kosí, tak kaj izkusi!“

„Pa ima tudi jed po tem.“

„No, kaj ti stradaš? Ali ti ne pravim, da si skuhaj, kar si želiš?“

„Skuhaj, skuhaj! Jaz sem prišel za hlapca, ne pa za kuharico.“

„Pomisli, da jaz nisem kriv.“

„No, ali sem morda jaz?“

„Kdo ti bo ustregel?“

„Saj mi ne bo treba dolgo, pojdem pa drugam.“

„Držal te ne bo nihče.“

„Pa dobro! V štirinajstih dneh mi privarite, kar mi gre.“

„Ne boj se!“

„Že prav.“

„Prav, prav! Ali misliš, da je zame, tvojega gospodarja, prav prijetno, če te vse noči ni doma?“

„Kdo to pravi?“

„Na tem ni nič ležeče, samo to ti povem: jaz imam tudi vest, in vem, da bom jedenkrat pred Bogom odgovarjal za vso hišo.“

„Če zaradi sebe ne bodete v zadregi, o meni ne bo nič hudega.“

„No, no —.“

„Jaz bi vam ravno tako lahko oponašal: no, no — pa rajši molčim.“

„Saj je bolje, da si tiho.“

„E, hudika, lačen sem, pa se bom še pričkal z vami? Čemu neki? V štirinajstih dneh — saj ste slišali.“

„Natančno.“

„Potem sva pa zgovorjena.“

„Mislim, da.“

Andrej je pustil Koščka samega in šel iz hiše. Nič se nista zmenila, kaj naj dela popoldne, pa saj bi bil Andrej tudi težko ubogal, preveč ga je jeza trla.

„Hudika hudikovega, ali nisem dovolj dolgo trpel? Če Lenčka ne more gospodinjiti, zato jaz ne bom do noči tešč! Zakaj pa ima dedec denar? Za denar se vse dobi!“ Tako se je hudoval in preobračeval žepe nedeljskega telovnika, da bi dobil kaj drobiža in kak ostanek smotke. Toda na njegovo žalost so bili prostorni žepi skoro čisto prazni. E — suša, suša! Prav brez nič sicer ni bilo, a dosti več tudi ne. Toliko je pa le nabral, da si je zapalil ogorek smrdljive smotke in šel jezo hladit k Markcu. Le-ta se je začudil, kaj hoče Andrej delavni dan v krčmi, pa Andrej ni nič povedal. Čemerno je sedel, izpil, plačal in šel. Seveda, če bi bil imel več denarja, pijača bi mu bila že omajala jezik, a premalo je je dobil.

Markec pa je koj slutil, v katerem grmu zajec tiči. „I, no, skoro da bi se ne zmotil, če bi dejal: s Koščkom sta se sporekla“,

govoril je za odhajajočim Andrejem. „Zakaj da sta se, o tem bi se pa predolgo ugibalo. Nekaj je, zato pa rilec kuha. I, kje gre vse gladko? Če je kaj posebnega, saj se bo kmalu zvedelo.“

Markec si ni več ubijal glave s to rečjo, temveč rajši je spravil kozarce, da ne bi se muhe pasle. In pri tem opraviilu mu je ušel vzdih: „O, da bi bil že Košček zdrav, kdaj ga že ni bilo pri meni!“

Pa je že tako: željá imajo ljudje pač mnogo, a le preveč takih, ki se nečejo uresničiti.

V.

Tisto popoldne se je bil Lazar namenil v hosto, da bi poiskal nekaj palic za natič. Pod pazduho je imel sekirico, pa jo je počasi mahal svojim potem. Skozi Robidovje mu je bilo iti.

„Kaj neki že kaj Košček počne?“ mislil je sam pri sebi. „Koliko pa zamudim, če se mimogredé malo oglasim pri njem?“ dejal si je in jo krenil v njegovo hišo.

„Bog daj dober dan, Košček! Kaj pa pravi noga?“ nagovoril je in pozvedoval hkrati.

„E, prijatelj, slab dan je, slab“, sprejme ga Košček resno. „Na vse strani mi nagaja, kar le more.“

„I, pa bi poslal po zdravnika.“

„Bi že, pa —. Toda saj z nogo ni ravno nevarno, da bi dejal, ali sicer —.“

„Kaj sicer? Pa saj lahko sedem, kaj ne?“

„O, le, le, brez vse skrbi! Hvala Bogu, da si prišel; ti ne verjameš, v kakšnih zadregah sem!“

„Ti si danes nekako ves obupan. Kaj se ti je vendar pripetilo?“

„Vse ti razložim, — ali hočeš požirek slivovke?“

„I, no — dober bo.“

„Kar sam si postrezi! Omarico odpri! Jaz se tako težko premikam.“

„Dobro zdravje!“

„Bog daj! — Nikar ne devlji nazaj; tu-le na klopi pusti, da bova imela bolj pri rokah.“

„Kakor rečeš.“

„Lazar, sam presodi, če nisem res milovanja vreden! Noga me boli —, no to bi še prenašal —: toda drugo! Davi je Lenčko zopet vrglo, sam sem bil doma; ti si ne moreš misliti, koliko sem trpel, da sem jo vzdignil iz pepela, drugače bi se bila zadušila. Sirota potem seveda ni mogla skuhati za opoldne, saj še sedaj leži tam zadaj v čumnati. Na, Andrej se pa jezi, češ, še jesti ne dobim pri hiši. Križ božji, če se to jedenkrat primeri, ali je to res tak greh? Kar službo mi je odpovedal. Nič ne vem, kje je sedaj, ali kaj dela, ali nič. Poprej-le se mi je zdelo, kakor bi bil pred hlevom kolo-vratil, videl ga pa nisem.“

„To pa res ni karsibodi! Seveda sam ne moreš še nikamor?“

„Duša zlata, kam? I, če bi mogel —.“

„No, pa če gre Andrej strani, naj gre v božjem imenu, za drugega hlapca naj te nikari ne skrbi.“

„Saj me ne posebno, samo sedaj-le sredi leta ga tudi ne morem kar s kljuke sneti.“

„Najameš, pa je.“

„Še tega ne bom mogel, ako bo vedno tako, kakor danes. Poglej, do sosedov skoro ne prikrevsam, doma pa ni nikogar, da bi ga kam poslal. Tri bo že ura, pa še krave niso pomolzene!“

„Res ne?“

„Res, res! Kdo jih pa bo pomolzel? Z Lenčko dosedaj ni bilo nič, Andrej jih ne zna in bi jih tudi ne hotel, jaz pa —.“

„O, to se pa mora dobiti kaka ženska.“

„Ravno predno si ti prišel, sem pazil pri oknu, pa misliš, da pride kakšen človek mimo hiše, kadar bi ga želel?“

„Le potrpi, ti bom pa hitro preskrbel. Saj tudi za krave ni dobro, da morajo toliko časa pridrževati mleko. Po pravici ti povem, smiliš se mi.“

„A drugim se nič.“

„Ker ne vedó, kako hudo ti je.“

„Večkrat sem te dni že mislil: rajnica je bila sitna, pa je bila le dobra.“

„To ni za nikamor! Ti se moraš oženiti! Jaz si že z otroki pomagam, pri tebi je pa drugače.“

„Kaj ne, krevlja stara — pa naj se ženim?“

„Ne boš zmeraj krevlja —.“

„Lej ga no, kako da nič ne piješ?“

„No, pa bom še malo.“

„Le potegni!“

„No, pa še ti, saj druge tolažbe tako nimaš. — Oh, več kaj, sedaj sem si pa pravo izmislil, a ne povem ti je, vendar ti obetam, da se mi boš svoj čas za to še zahvaljeval. Še jedenkrat bom pil. — Nič ne grajam, dobra kapljica! — Kar lepo miren bodi, jaz ti bom kmalu tako napeljal, da se ti bo srce smejalo. Tvoja nesreča je tvoja sreča, Košček, no, boš potlej govoril. — Moram iti.“

„Kaj pa imaš?“

„Le sedi, pa meni zaupaj! Z Bogom!“

Košček je prijatelja klical, naj ostane, pa vse zastonj, Lazar jo je kar pobrisal.

„Tè-tè šembraj, tak pa Lazar še ni bil nikoli!“ otresal je Košček z glavo, vzel steklenico, malo pil, potem pa jo zaprl v omarico.

„Kakšni sosedje ste vendar v Robidovju?“ tako je ogovarjal še tisti trenutek Lazar Koščkovo sosedo Špelo. „Ali ni dolžnost sosedov, da si v zadregah priskočijo na pomoč? Bog nas varuj, če bo tako, potem pa res ne vem, če imate še kaj srca!“

„No, no, Lazarjevi, nekam hudi hočete biti, toda rada bi vedela, zakaj?“ znala je tudi Špela dobro obrniti jezik.

„Zakaj? zakaj? Ali nič ne veste, kako je danes pri Koščku?“

„Kako naj bi to vedela? Sosedje smo si sicer, pa kakor sam izprevidiš, precèj oddaljeni. Vidimo se že še, da bi se pa slišali, morali bi strašno vpiti.“

„Torej ti bom jaz povedal. Njega noga boli, Lenčka je danes zaradi svoje stare boleznii v postelji, ker jo je davi vrglo, Andrej je pa tak, kakor noben človek. Neče malo potrpeti, temveč se le jezi. Vsaj ti imej toliko srca, da boš krave pomolzla in jim kaj skuhala!“

„Kdo pa je to vedel?“

„Saj ti ne zamerim. Ako bi pa sedaj ne šla opraviti tje najnujnejših opravil, zapomnil bi te pa tudi.“

„Če je tako, zakaj bi se branila? Toda verjemi ali ne verjemi, prav res nisem nič vedela.“

„No, tako hudo nisem mislil. — Pa še nekaj“, to je pa govoril Lazar bolj skrivnostno — „Tono daj Koščku, za njo in Koščka bo dobro, res je potreben gospodinje.“

„V letih sta predaleč narazen.“

„Nič ne dé, to se bo že zravvalo. Toda meni se mudi v hosto! Le stopi k sosedu, kakor sem ti rekel, in stori mu dobro!“

„Kaj pravim, da ne bom?“

„Ne, ne, zato sem te pa naprosil, ker te poznam. Pa nikar ne misli, da me je Košček nagovarjal; jaz sam vem, kaj mora biti.“

Lazar je odšel po svojem opravku, Špela pa se je tudi kmalu napotila k sosedu. Med potjo pa sta mislila obadva mnogo.

Koščku zadnje besede Lazarjeve kar niso hotele iz glave. Ugibal in ugibal je, kaj neki bi bil mislil prijatelj, a ni mogel zadeti pravega. „Dober človek — naj bi bili vsi taki!“ tako si je ponavljal precejkrat in gledal skozi okno. Kar najedenkrat zagleda Špelo.

„Pa ne, da bi jo bil Lazar semkaj poslal?“ šinilo mu je v možgane. „O ti Lazar —.“

„Ali res še ni nihče krav pomolzel?“ To je bilo prvo Špelino vprašanje. Košček je jel sedaj tožiti svoje gorje in povedal Špeli vse, tudi kar je mislil o Toni. Špela ni odrekala, ni naravnost obetala, vendar vse je kazalo, da se ji Košček, smili. Seveda je storila svoje tudi slivovka, katere se ni mogla ubraniti tudi ona, dasi je trdila, kako peče in žge in reže. „Pa je le dobra!“ pogovarjal jo je Košček, in prav lepo sta se pogovorila. Špela je vse opravila: krave pomolzla, skuhala, Lenčki postregla, in kar je bilo največ, Koščku odgnala vse otožne misli. Nekaj dolgo se je zamudila pri sosedu, pa le-ta ji tega ni štel v zlo. Pač je grdo gledal Andrej, ki je zvečer zopet opravil navadna opravila.

„Kaj pa ta tod straši?“ onegavil je sam pri sebi in nekaj rentočil. Reči ji kaj si pa ni upal, zato ker je bila Tonina mati. Vendar je imel svoje misli o njeni postrežljivosti.

Drugi dan je bila Lenčka zopet kakor po navadi. No, pa Špela se je le oglašala dan za dnevom pri Koščku in kaj pomagala. Večkrat je tudi po celo uro presedela pri gospodarju.

„Kaj si imata neki toliko povedati?“ jezil se je Andrej, pa rekel ni nič. Onadva sta imela pač svoje pogovore. Špela se je vedno bolj sprijaznovala z mislijo, da bi bila Tona lahko kdaj gospodinja pri Koščkovih. Hišo si je ogledovala, za polje izpraševala, in ker Košček v besedah ni bil skop, znano ji je bilo v kratkem vse, kar je vedel Košček sam o svojem imenu in posestvu.

„Ali si s Tono že natančno govorila?“ vprašal jo je nekoč Košček.

„Že“, bil je Špelin pritrdilni odgovor.

„Kako je?“

„Podala se je.“

„Poglej, naju je že davno pamet srečala: gotovo ji ne želiva slabega.“

„Saj tudi sama ni neumna. Dejala je, da se ji smiliš.“

„To je dejala?“

„Prav to.“

„No, to me pa veseli. — Pa veš, prav kmalu bomo naredili. Poglej, sedaj že precej dobro hodim.“

Košček je ves v veselju poskusil hoditi po hiši. Res se mu je boljšalo, dasi je bila rana še boleča, toda vesela novica mu je dajala moči, da je stopal z nenavadno lahkoto.

Da se bodeta Košček in Tona vzela, bila je po teh pogovorih dognana stvar. Tono je mati pregovorila — usmiljenje do ubogega Koščka je igralo veliko ulogo —, Košček se pa ni branil ne tako, ne tako, nikar že z vsemi štirimi.

„Andrej bo hud, kadar zvé.“ To je bila misel Tonina in Koščkova, toda — naj bo, če hoče; kaj pa more?

Andrej je res kmalu spoznal, da Tona ne bo njegova, in jezilo ga je to. Toni ni zameril, ker jo je imel še vedno rad in je upal, da se bo še vse prevrglo. Koščku pa ni mogel kar tebi nič meni nič odpustiti. „Toda, kaj hudega naj mu storim?“ mislil je in krotil svojo maščevanjaželjnost. „Ako

kaj naredim, pa bom sedel, da bo joj! Najbolje bo, da ga ne bom več videl; saj pojdem čez tri dni od hiše.“

Zvečer je tako mislil, ko je ležal pod streho v slami. Ni bila mirna noč po tistem večeru. Burja — savka je razsajala in zanašala dež na Koščkovo hišo.

„Le stoj!“ domisli se kar najedenkrat Andrej, „le stoj, dedec, dokazati ti hočem, da sem po noči doma!“ Vedel je, da ga ima Košček vsak večer precèj pod kapo, zato je lahko skrivaj prinesel pod streho škafo vode. Strop ni bil Bog vé kako trden, zato je s palico majhno povrtal vanj in počasi vlival vodo na ono mesto — bilo je to ravno nad posteljo Koščkovo. Videl seveda ni nič, a upal je, da doseže svoj namen. Počasi je delal, da je poteklo več ko četrt ure. Nato pa je šel urno doli in začel trkati na vrata.

„Kdo je?“ oglesi se brž Košček.

„Mislil sem, da spite“, lagal je Andrej, „in bi vas bil rad vzbudil. Meni se zdi, da tam pri srednjem oknu streha ni dobra; zateka; kaj če bi šel popravljat, samo ključa do škopnikov nimam.“

„O zateka, zateka, pa še hudo“, odgovarjal mu je Košček, „skozi strop je že prišla voda, vse zglavje imam mokro, tako da sem se moral prav k zidu pomakniti. Pa ni bilo nič videti, da bi bila streha kaj strgana.“

„E, burja poišče vsako luknjo.“

„Ná ključ, pa malo zamaši, če te ni strah.“

„Nič, kaj me bo strah? — Vidite, pa ste dejali, da po noči nisem doma.“

„E“ — zagodrnjal je Košček, „le zamaši, da mi ne bo teklo na posteljo, kaj bi tisto?“

Andrej je malo ropotal okrog oglov in pod streho, in na Koščka ni več kapljalo.

Tri dni potem je pa prejel svoje plačilo in šel k svojemu bratu. Košček pa je dobil drugega hlapca, bolj priletnega, bolj pohlevnega.

Mesec dnij je minilo. Koščkova noga se je spametovala, zopet je začela nositi svojega gospodarja, ne še sicer tako gotovo kakor poprejšnje čase, pa vendar-le dokaj dobro.

Prva daljša pot Koščkova je bila k sodnji, kamor je šel delat pisma s Špelino Tono.

Jeminasta, taka reč se kaj hitro raznese! Vse je govorilo o tem: nekaterim je bila to samo novica, drugi so se pa jezili, zlasti Andrej in Koščkova hči — Polona.

„Hudika, jedno jima bom pa zagodel, če se tudi pes obesi!“ znašal se je Andrej.

Polona pa ni vedela nobene zagosti, dasi bi jo bila rada. Tarnala je, glasno in tiho, kakor je že bilo. „Braniti jim ne morem, ne pregovorim jih ne — menda mora že tako biti.“ To so bile njene zadnje obupne besede.

Toda prišla je pomoč, od koder se je ni nadejala. S staro Brenkljo nista bili posebni prijateljici, pa je prišla kar nenadno k nji tisti četrtek, predno sta potem v petek mislila iti Košček in Tona postavljat oklice.

„Polona!“ zinila je stara Brenklja.

„Kaj poveste, mati?“ pogledala jo je osupno Polona.

„Tvoj oče in Tona se ne moreta vzeti.“

„Kako, da ne?“

„Košček je — Tonin boter.“

„Oh, pa res!“

„Res, res!“

„To je duhovno sorodstvo.“

„Sam papež neki lahko dovolijo v tak zakon, pa le poredkoma iz posebnih vzrokov.“

„Pet let je menda že od tega, kar je bila ta stvar na vrsti pri krščanskem nauku, pa človek tako lahko pozabi! Zdi se mi, da je tako.“

„Jaz dobro vem.“

„Bog vam poplačaj, mati, da ste mi to naznanili. Jaz bom očetu povedala, naj si Tono iz glave izbijejo, pa bo vse dobro in naj ne gredó oklicev napovedovat. Če bi se potlej šele ustavili, kakšno reč bi ljudje zagnali. Še jedenkrat, Bog plačaj!“

„Jaz sem storila samo svojo dolžnost, no, pa tebi tudi dobro želim.“

„Vi ne veste, kako ste mi ustregli, pa očetu mora biti tudi to prav —: čemu bi se potlej jezili. Še danes jim vse povem.“

„Le povej!“ Zadovoljni sta se ločili.

(Dalje.)

spodnje nadstropje v ordinacijsko sobo ter prinesel obvez in povojev. Obvezal mu je nogo, pa pristavil: „Jeden teden jo boš pestoval, ne pomaga nič!“

Karol je rentačil, ko je legal v posteljo, Hugon se mu je smejal, Pavel je pa molčal in trpel precejšnje bolečine. A trpel jih je nekako lahko, in ni težko uganiti, zakaj.
(Dalje.)

Vrt, vrt!

(Povest. — Spisal I. Strukelj.)

(Dalje.)

VI.

„Hvala Bogu, vreme bo že lepo!“ tako je naznanjal svoje veselje v petek zjutraj Košček. Še pred solnčnim vshodom je vstal in brž stopil pred vežo, da se prepriča, ali je vedro. Pa je bilo prav lepo jutro. „No, še danes, še današnja pot k izpraševanju bo malo huda, potem bodo pa sitnosti v kraju!“

Vrnil se je v hišo in se namenil prav pobožno izmoliti jutranjo molitev, da bi šlo še ta dan vse po sreči. Toda kar nič lahko ni molil; zmerom ga je kaj motilo.

„Za srečen dan, Oče naš — oh, kaj pa Šimen tako dolgo spi! Kdaj me bo za vratom obril in ostrigel? Précej po molitvi ga bom moral iti klicat. — Oče naš, kateri si v nebesih — da bi le Tona ne zaspala, ženske niso z lepa napravljene, ob devetih morava biti že v župnišču. — Posvečeno bodi tvoje ime — tako mi je v želodcu nekaj slabo, pa danes si še požirka slivovke ne smem privoščiti; kaj bi rekli gospod župnik, če bi dišal po nji? I, za jedenkrat bo treba potrpeti. — Pridi k nam tvoje kraljestvo — preklicano sem takrat neumno bleknil, ko sem šel v župnišče pravit, da mi je Jera umrla! Zakaj nisem molčal? Čemu sem neki rekel, da se bom preselil k Poloni? È, morda so pa pozabili gospod — da bi bili le! — Zgôdi se tvoja volja, kakor v nebesih, tako na zemlji — škornji so pa lepi, glej, kako se svetijo, s temi se bom pa postavil! — Daj nam danes — to bodo v nedeljo na ušesa vlekli! Daj nam danes naš vsakdanji

kruh — e, saj se bo zdišalo, v jedni uri me ne bo poznal nobeden človek, da sem pil. Saj ni treba, da bi jim prav pod nos govoril. Pa če bi me tudi spoznali, kaj pa je to hudega: pijan ne bom!“

Taka je bila Koščkova jutranja molitev, dokler se ni prekrižal. Potem je odprl omario in storil po vsakdanji svoji navadi, précej nato pa je vpil pred svislimi: „Šimen, Šimen, tak dan je že, na noge, le na noge!“

Novi Koščkov hlapec Šimen se je takoj zaspano oglasil in jel po svojih mislih neznanško hitro vstajati, gospodarju se je pa zdelo, da je še trikrat zaspal, ker ga le ni bilo na izpregled. Šimnova prva pot je bila v hlev k živini, toda Košček mu je odkazal drugo opravilo:

„Živini se ne mudi tako, saj jo boš še desetkrat lahko opravil. Sedaj pojdi z menoj v hišo, malo očedil me boš za vratom.“

„Ne vem, če se bo že dobro videlo?“ pomišljeval je Šimen.

„Zadosti je že svetlo, o zadosti!“

„Pa saj bo čimdalje bolje.“

Košček je imel že vse pripravljeno: škarje, glavnik, britev, milo in stolček. Ko je stopil Šimen v hišo, pokazal mu je pripravo na mizi, sam pa si je ogrnil višnjev predpasnik okrog vratú in sedel na stolček pri oknu tako, da je bil obrnjen proti peči.

„Le dobro naredi in varuj, da me ne vrežeš. Za plačilo boš parkrat pil“, naročal je že sedé Šimnu.

„Kar brez skrbi bodite, tako vas bom polepšal, da bo kaj!“ zatrjeval je le-ta.

Toda če bi ga bil Košček tako videl, kakor ga ni, prav gotovo bi mu bil ušel. Oh, kako tisočkrat nerodno je Šimen držal škarje! Kako je stopal okrog Koščkovega hrbta! In predno je jedenkrat mignil s škarjami! Pa se mu je preveč odstriglo, in treba je bilo popravljati in poravnavati. Seveda, kolikokrat v svojem življenju je pa Šimen še strigel? Kakšnega otroka bi bil še oskubil za silo, a ženina je treba striči drugače!

Košček je potrpežljivo sedel in popraveval, če bo že kmalu dobro, in ko le ni bilo, zatrjeval je, da je že dovolj, da ne mara, da bi mu jih prav čisto vzel, toda Šimen je imel na vse to vedno isti odgovor: „Précej bo, samo tukaj-le moram še majhno posneti.“ Pa je zopet strigel in strigel, da se je Košček že resno bal za svoje lase in strahoma pogledoval na kazalec pri uri; no, pa še šest ni bilo.

Nazadnje se je Šimnu njegovo delo vendar-le še zadosti popolno zdelo; še jedenkrat je pogladil z glavnikom Koščkove redke lase, potem pa odložil škarje in glavnik na mizo, češ, s takimi-le škarjami striči ni kar-sibodi, ko se od lás kar izmuznejo.

„Britev je pa ostrá“, tolažil ga je Košček, „le hitro me še obrij!“

„To bo brž“, tolažil je Šimen in se obračal počasi in okorno ter začel hoditi z milom in britvijo okrog svojega gospodarja. Sedaj je šele trpel Košček! Šimen je pritiskal in vlekel trdo po vratu Koščkovem, da bi bil ta kmalu vpil.

„Kar ne odreže gladko, pa ne odreže“, stokal je tudi brivec sam.

„Meni pa še nekaj rada reže“, čudil se je Košček in trpel udano — zaradi lepote.

„To sva napačno naredila, ker nisva pripravila kropa; kdor se brije ali druge brije z mrzlo vodo, bo vselej trpel.“

„Veš, pa je tudi tisto: jaz sem svoje britve že vajen, že vse vem, kako jo je treba držati.“

„Tudi nekaj resnice — hencano, malo izpodletelo mi je, ali vas kaj skeli?“

„Zlomka no, še prav obreži me: kakšen pa bom?!“

„Nič hudega!“

„Oh, vendar no, že kri teče! Pa kako! Cel teden se mi bo poznalo! Ti si tudi pravi! Tebi britev dati v roke —.“

„Jaz pa pravim: nič hudega, oče! Kdo vas bo pa gledal pod ovratnik? Saj se ne bo nič videlo!“

„Kdaj bom pa kri ustavil?“

„To je moja skrb. Précej bo jenjala teči. Vi menda še ne veste ne, kako dobro in hitro zasuši rano platno, ali prav za prav tisto, kar se od platna nastrže. No, boste le videli!“

Šimen je vzel nož in malo časa strgal po brisači, potem je pa odstržek pritisnil na rano in res ustavil kri.

„Tega bi pa ne bil verjel“, izpregovoril je ne dolgo potem Košček, ki je bil poprej že nevoljen, da ga bo hlapec tako obril, da še za med ljudi ne bo, a sedaj se mu je obraz zopet razjasnil.

„Kaj mislite, da jaz prav res nič ne znam?“ Šimnu se je zdelo skoro za malo, da mu Košček tako slabo zaupa.

„Že znaš, kar znaš“, odgovoril mu je Košček pol pritrjevaje, pol ga grajaje, zakaj rana ga je še vedno pekla, dasi ni več krvavela. Rad bi bil tudi rekel, naj hiti, pa si ni upal, češ, kdo vé, kolikokrat bi mi še puščal; naj se nosi, kakor vé in zná, saj mu ne izročim zopet tako brž svojega vratú.

V pol večnosti — kakor je dejal Košček sam pri sebi — je Šimen dovršil svoje opravilo in šel v hlev, pa poprej ni pozabil izpiti obljubljenega plačila.

Košček je pa začel hiteti, da bi bil prej oblečen. Toda kaj, ko mu je zopet jela kri teči! Précej je imel opraviti, predno jo je ustavil po Šimnovem načinu. Potem ni bilo nobene večje nesreče, samo pri škornjih je bilo malo zamude. Pri peči na klopi so stali, svetli in osnaženi, da nikoli tega: kar skoči mačka izza peči in jih prevrne na tla. Kajpak lepši zaradi tega niso bili, posebno veliko grji pa tudi ne. Malo jih je potegn timer z žepno ruto, pa so bili dobri.

Malo pred sedmimi je Košček še jedenkrat stopil k omarici, češ, če že dišim, naj

dišim vsaj dobro, potem se je pogledal v ogledalo, malo popravil srajčni ovratnik in ruto za vratom, ki ni bila čisto na sredi, in bil je zadovoljen sam s seboj. „Obleka naredi človeka“, pokazalo se je tudi pri Koščku; res ni bil videti tako star, kakor je bil, in če se je ženil, ni bilo čisto neumno — vsaj sam je tako mislil.

Kar klobuk je dejal na glavo, pobral z dvema prstoma še neznatno smet z levega rokava in ga nekoliko pogladil, da je lepše stal, in se namenil po Tono, da bi šla počasi v župnišče.

„I, Šimen — saj sam vé, kaj je potrebno storiti, kaj bi mu posebej pripovedoval? Popoldne bom pa že tako sam doma. Lenčki tudi ni treba nič naročati, kar brez skrbi pojdem. Denar imam pri sebi, drugo tudi menda, a-ha, robec je v tem žepu — že vse dobro.“

Sedaj pa odpre natihoma vrata Boštkov sedemletni Pepček in pomoli osuplemu Koščku pismo.

„To-le sem vam prinesel, pa so rekli, da morate koj prebrati“, govori mali pismonoša.

„Kje si pa dobil pismo?“ popraša radovedno Košček.

„Koprivčeva mati so mi podarili dva krajcarja za to, da ne bom povedal, kdo mi je dal pismo.“

„A — tako; ná, tu imaš še jeden krajcar, ker nisi povedal.“

„Bog plačaj! Pa morate précej odpreti.“

„Že dobro, že dobro, saj bom.“

Pepček je odšel, Košček je pa obstal pri mizi in se zamislil:

„O — ta Polona, ta je zvita! Pa otrok — je otrok, misli, da je ni izdal, pa jo je tako lepo! Seveda, svojega otroka si ni upala poslati, potem bi précej vedel, da mi je ona pisala. Kaj neki piše? Saj nismo tako daleč narazen, ali bi ne mogla sama priti? Pa saj je še bolje, da je ni. Najbrž mi preti — toda s čim mi more zabraniti ženitev? Nič, naj bo v pismu, kar hoče, še prebral ga ne bom, morda bi se samo jezil.“

Jeza je grabila Koščka in zmečkal je pismo ter je vtaknil v žep, ob jednom pa godrnjal:

„Sitnica, koliko ima opraviti z menoj, sedaj mi še pisari! Pa tudi nalašč ne odprem pisma! — Hm, hm, kako pa, da je otrok tako naročal, naj précej preberem? I, če pogledam, kaj je naččekanega, tudi ni taka reč, bom vsaj vedel, kaj ji je tako pri srcu.“

Mož odpre pismo in gleda na prelepo pisavo. Kratko je bilo pisanje, brez naslova in brez podpisa, namreč to-le:

„Kdo je bil pa krstni boter Špeline Tone?“

Toda dasi kratko, pogrelo je vendar-le Koščka.

„Krstni boter Špeline Tone“, ponavljal je in mislil in otresal nadležne misli. „Ali ni bil Blatnik vedno boter Špelinim otrokom? On je boter. Takrat, ko je bila Tona na svet prišla, bila je tudi Blatnica botra — in pa jaz, toda jaz prav za prav nisem bil boter, le namesto Blatnika, ki je takrat tam pri Ljubljani nekje zidal, sem šel ž njo. In sedaj naj bi mi to pri ženitvi nasprotovalo? Za dobroto naj imam sedaj sitnost? Sicer pa taka reč tudi nič ni . . . Če jo zaradi tega vzamem, ej, kaj, saj zato nisva ne bratranca, ne sorodnika . . . In — kdo pa vé za to? To je le Polonina sitnost, ki sama ne vé, kako bi vila in vila, da bi se ne ženil. Pa se bom, in če bi moralo deset prošenj na samega papeža!“

Polona je bila že v četrtek namenjena k očetu, da bi ga opozorila, kaj je zapreka njegovemu zakonu s Špelino Tono, pa si je premislila, češ, jezna bom po nepotrebnem, mar pišem. In je spisala dvoje do pičice enakih pisem. Jedno je nesel Boštkov Pepček Koščku, jedno pa Špelini Toni. Polona si je mislila, da oče in njegova nevesta še slutila ne bodeta, da je ona pisala pismi, pa njen poslanec je bil preveč preprost. Pri Koščku je naravnost povedal, odkod prihaja s pismom, pri Špeli pa ravno tako. Toda na tem Poloni še ni bilo toliko, saj če bi bila prišla sama k očetu, tudi ne bi bilo ostalo skrito, da je ona zvedela za zakonski zadržek. Njen namen je bil jedino ta: razdreti namerjeno zvezo. Pa Košček se ni zmenil za to; če bi bilo v njegovi moči, on bi bil ta zadržek

kar lepo utajil in zamolčal, da bi le dobil Tono.

Nevesta je bila pa drugačna. Ko sta z materjo zvedeli vsebino pisma, pogledali sta se in prestrašili.

„Oh — pa res! Košček je bil tvoj boter! Blatnika ravno ni bilo doma; v ponedeljek si bila rojena, do nedelje bi bilo predolgo čakati, pa smo naprosili Koščka. O, ti reč ti taka, da se nismo že prej domislili!“

„Koliko sem jih morala zaradi Koščka preslišati, sedaj pa še to! Kaj bodo šele sedaj rekli ljudje? Pa da bi vsaj pisem še ne bili šli delat, sedaj pa že vsi vedó. Nekaj smo že zapravili —.“

„Tisto je že Košček plačal.“

„Pa bo morda sedaj tirjal, da mu povrnemo.“

„Tak pa ni.“

„Sedaj ni nič — čemu sem se oblekla? Bog se usmili!“ Tona je žalostna vrgla polsvilnato ruto z glave na posteljo in sedla poleg nje. Brez solzá tudi ni bilo, pa vendar povedati se mora, da ne bi kdo mislil, kako rada je razdrla poroko.

Malo poprej sta imeli z materjo še tako prijetne pomenke, in ne le prijetne ampak tudi važne, zakaj pri nevesti to ni majhna reč, v kakšni obleki pojde k poroki.

„Jaz sem imela zeleno obleko in pa pas, sedaj ga že nima nobena več“, pripovedovala je mati o svoji poroki in poročni obleki.

„Meni se pa zelena barva ne zdi lepa, pa sama ne vem, kakšna bi bila lepša. V naših prodajalnicah se tako težko kaj pripravnega dobi. Kar v Ljubljano bo treba iti, tam je vse bolje — ne preležano, kakor včasih pri nas —, pa ceneje in izbere se lože, da vsaj ne bo vsaka taka kakor jaz“, dopovedovala je hči svoje nazore in želje.

„Malo daleč je, drugače se pa v mestu res bolje kupi.“

„O bolje, bolje. Kaj pravite, kateri bi dala delat?“

„Ančki, ne?“

„Skoro ne vem. Pravijo, da Ivana tam pri cerkvi bolje dela.“

„Pa oni nesi!“

„Samo veliko dela ima zmerom.“

„In Ančka bo huda.“

„Kje je pa zapisano, da mi mora vse ona narediti?“

„Naredi, kakor hočeš, saj boš obleko ti nosila.“

„Res je tako, pa saj še blaga nimam.“

„Ti, le hitro se napravljaj, ura ne čaka.“

„Kadar hočete, pa grem.“

„Poglej no, krila se je pa nekaj prediva prijelo!“

„Le proč ga vzemite, da se ne bo vleкло za menoj; to že naprej vem, da me bodo natanko ogledovale.“

„Izza marsikaterih vrat se bo obračala glava za teboj.“

„Oh, mati, že zato bo treba v Ljubljano, da si prstan kupim.“

„No, pa pojdeš v ponedeljek, samo jaz se bom težko odtrgala od doma. Premisli, v enem dnevu ne bo vse opravljeno.“

Tako sta reševali imenitna vprašanja, dokler ni prišlo pisemce s kratkim vprašanjem: „Kdo je bil krstni boter Špeline Tone?“

Tona in nje mati sta zaradi tega pisma mislili, da je ženitev s Koščkom za vselej pokopana, toda Košček se ni dal tako lahko ostrašiti.

„Sedaj pa greva, kaj ne, Tona? Ali si že pripravljena?“ S tem vprašanjem je stopil v hišo svoje neveste, prav kakor bi nič ne vedel za Polonino pismo.

Tona je zaihtela, Špela pa pobito odgovorila:

„Kam hočeta hoditi, saj se ne moreta vzeti.“

„Ne? Pa zakaj ne? Rad bi vedel!“ delal se je ženin še vedno nevednega.

„Ná, beri in potlej govôri“, pomolila mu je Špela list.

„To so same muhe naše Polone“, dejal je Košček malomarno in vrgel papir na skrinjo. Ko sta pa ženski le molčali, pričel je važno: „In če sem tudi res zapisan za pravega botra — pa sem bil v resnici le Blatnikov namestnik —, zaradi tega se s

Tono še prav lahko vzameva. Ali ni rekel Kristus svojim učencem: Karkoli boste zavezali, bo zavezano, in karkoli boste odvezali, bo odvezano? Saj se lahko prošnja naredi. Kolikokrat so tu in tam že prosili v Rim, pa je bilo vse dobro.“

„Ne bom tajila“, oglašila se je Špela, Tona je pa kar molčala, „ker bi tudi ne mogla, toda po navadi taki zakoni niso srečni.“

„Če niso, zakaj pa niso?“

„Blagoslova božjega ni.“

„E, kaj še! Če božji namestniki privolijo v take zakone, tudi Bog ne odreče svojega blagoslova. Kadar taki zakoni niso srečni, zato niso, ker sta mož in žena sama kriva. Midva s Tono bi se pa prav gotovo dobro razumela. Tona, kar pogum, pa pojdiva, zadnji čas je že!“

„Da bi se mi vsi smejali“, reče mu Tona, ne da bi ga pogledala. Popravljala je nekaj pri jopiču.

„Kdo pa kaj vé za to, in zakaj bi se smejali?“ opogumlja jo Košček.

„Zakaj? Danes naju bi videli, da greva k izpraševanju, v nedeljo bi pa oklicev ne bilo.“

„Jaz pa pravim, le pojdi, nič ne bo zapreke. Gospod župnik še vedeli ne bodo.“

„Saj bi jim morala sama povedati, saj sva po vesti dolžna govoriti resnico; sicer bi pa pozneje kdo šel ustavit oklice: tisto bi bilo pa še huje.“

„I, pa ostanita vsak zase“, odloči naposled Špela.

„Oh, čemu?“ seže ji Košček brž v besedo. „Ali res ne uvidiš, odkod je vse to? Nič drugega kakor nevoščljivost naše Polone. Zadržek bomo odstranili, Tona, le kar hitro pojdiva!“

„Jaz že ne“, odvrne Tona, kakor bi ne hotela nič slišati. „Ako nam izpodleti, morala bi umreti, tako bi me zbadali.“

„Pa — če bi zadržka ne bilo, branila bi se me?“ popraša še jedenkrat Košček in jo milo pogleda.

„Potlej pa ne, saj smo se že pri pismih zmenili“, pritrđi mu Tona.

„No, če je pa tako, grem pa sam. Toda dobro vem, da bi dobro opravila, ako bi šla oba. Še jedenkrat te prosim, Tona, pojdi no!“

„Dokler ni gotovo, že ne.“

„Poskusi sam, kaj boš zvedel“, bila je končna misel Špele, in Košček je moral iti sam. Hudo mu je bilo, ker ni šla nevesta ž njim: marsikaj bi si bila na dobro uro dolgi poti lahko povedala, in pa vse bolj gotovo bi bilo. Težko, če ni tri- ali štirikrat zarentačil ali celó zaklel nad Polono in nad ženskimi sploh, pa zapisati tega ni varno, ker ni prič, da bi potrdile.

Devet je bila v župnijske cerkve zvoniku, ko je prisopihal Košček pred župnišče. Drugače je bil bolj bledega obraza, ta petek je bil pa malo zaradi jeze, malo zaradi hitre hoje prav lepo rudeč, torej dobro priporočilo za takega, ki se misli ženiti. Drugih ženinov in nevest ni bilo, zato je imel Košček priliko razložiti vse svoje križe in nadloge.

„Ženil bi se rad, gospod župnik“, pričel je, „pa ne vem, kaj mi porečete?“

„Kaj hočem reči: le se, če imate nevesto, sami se ne morete“, pošalil se je gospod.

„O, imam, imam, sem jo že izbral, samo — kaj naj rečem, nevoščljivost je vmes —.“

„No, cela zgodba —.“

„Ej, pa sitna zgodba; prosim, če me hočete nekoliko poslušati, da vse povem.“

„Le vse povejte.“

Ženin je sédel, gospod župnik pa je smotko pušič korakal po sobi in Koščka poslušal. Ta je razložil vse: kako je bilo oni dan, ko je vrglo Lenčko in je še njega noga bolela, kako mu pod noge polena meče Polona, lastna hči, kako je hiši in njemu treba ženske, ker si dekle ne upa vzeti v hišo — zaradi drugih ljudi in zavoljo svojega dobrega imena in tako dalje. Nazadnje je prišlo na vrsto vprašanje, kdo je Tonin krstni boter.

Košček je nehal in nestrpno čakal, kaj mu bo odgovoril gospod župnik.

„Kaj ni Blatnik že umrl?“ vprašal je le-ta najpoprej.

„Menda bo o sv. Matevžu sedem let, kar smo ga pokopali; nekaj prevzdignil se

je, če ne bi bil lahko še dolgo živel; mojih let je bil“, odgovarjal je Košček obširno.

Potem pa mu pové župnik to-le:

„Ako bi Blatnik še živel in za gotovo mógel spričati, da je on pravi boter Tonin, potem bi vajinemu zakonu nič ne nasprotovalo. Toda sedaj je Blatnik mrtev: kdo bi dokazal, kako je bilo takrat? Pisani ste pa vi, in kar je pisano, to se ne sme kar tebi nič meni nič predrugačiti. Če sta se s Tono zares namenila poročiti, treba je spregleda od duhovnega sorodstva, ker ste njen boter. Ta spregled se morda dobi, če je resnična potreba.“

„Oh, Bog pomagaj, če je res potreba?“ začudi se Košček, kolikor se more, „ali nisem poprej povedal, kako je pri meni?“

Župniku je bilo znano, da je vdovca težko pregovoriti, če se je zavzel, da se bo drugič ženil, zato Koščku ni branil, temveč mu naredil neko pisanje ter rekel:

„To-le nesite v Ljubljano v škofijo; kar bodo tam rekli, to bo. Kar sami pojdite in pokažite to pisanje, tako bo najprej rešeno, in če bi vas kaj vprašali, lahko poveste, kako in kaj.“

„Koliko sem pa dolžan, gospod župnik?“ vpraša Košček ves vesel in vleče listnico iz telovnikovega žepa.

„Za danes nič.“

„Pa Bog povrni!“

„Srečno!“

Lahkih nog, pokončne hoje in kar se dá mladeniško je prišel Košček v župnišče: toda še jedenkrat bolj pokončno je zapuščal to hišo in ponavljal sam sebi: „Gospod župnik so pa vendar-le moder in dober gospod.“

In čudno, nič ni bil žejen, nič lačen, nikjer se ni ustavil, kar nazaj v Robidovje je hitel naravnost v Špelino hišo.

„Vse dobro — tak zadržek, to in pa nič“, bile so njegove prve besede.

„Kaj pa so rekli?“ zvedeli bi bili Tona in Špela radi obe najedenkrat.

„Nobene žal besede in posebnega nič. Kaj pa mi hočejo reči? Po pravici sem povedal, kako je sedaj v moji hiši, pa je. Sam Bog v nebesih mi ne more očitati nič, če se ženim, le ta Polona —!“

„Pa v nedeljo še ne bodo klicali?“ želi vedeti Špela.

„O, to nedeljo še ne, saj nisva bila še obadva tamkaj. Jaz moram v Ljubljano — v škofijo, da dajo tam dovoljenje, potem bomo pa šli oklice postaviti.“

„Medve sva tudi mislili na Ljubljano; kdaj pa pojdeš ti?“

„Kdaj sta vedve namenjeni?“

„V ponedeljek sva nekaj namerjali, da si Tona kupi obleko in prstan.“

„No, kakor nalašč! Pa pojdimo v ponedeljek. In ravno prav, da bom še jaz lahko pomagal blago izbirati, saj obleka je šele takrat zares prava, če ugaja ženinu in nevesti. Tona, kaj pa sedaj praviš?“

„Nič. Šli bomo. Jaz sem mislila, da ne bo nič, ker ste bili moj boter.“

„Zakaj nič? Le ušesa si zamaši! Te dni bodo ljudje še toliko kvasili — kajpak laži! — da bi se moral jeziti vsak pošten človek, pa se ni vredno, s tem bi jim samo veselje delal.“

Košček se je prijazno poslovil, nevesta in njena mati sta bili zopet dobre volje, skratka: ženitev je bila v najlepšem tiru.

„Česar je srce polno, tudi usta govore“, veli star pregovor. Košček in njegova bodoča nevesta in njeno najbližje sorodstvo tudi ni bilo tiho gledé boterstva in pota v Ljubljano. Polono je to strašno poparilo, nič manj Brenkljo, kateri je to govorjenje tudi prišlo na ušesa.

„Nobena reč ne pomaga — smrt, ta bi še ubranila, drugače je pa ni duše, ki bi —. Ej, naj bo, kakor hoče!“ Polona se je že naveličala jeze, nič več ni vzela v spomin svojega očeta. Samo pri svojih opravkih je bila včasih vsa natakknjena; kaj se hoče, vesela ni bila lahko.

Prejšnji Koščkov hlapec Andrej je tudi vse to zvedel, pa sam ni vedel, kaj bi storil. Prav za prav ni nič mogel, le prav mu ni bilo. Zato je prišel v soboto po noči pod Tonino okno in začel tiho:

„Tona, Tona!“

Nič.

„Tona, ali slišiš?“ poropotal je po šipi.

Vse tiho.

„Tona, jaz vem, da ne spiš; poslušaj me: če boš vzela Koščka, naredil vama bom tako, da me ne bosta nikoli pozabila! Ali si me slišala?“

Nič glasú.

„Preklicana punica prevzetna“, jezil se je Andrej od zunaj, znotraj pa sta se skoro tresli od strahú Tona in mati.

„Kakšna reč je zmerom pri nas!“ javkala je Špela.

„Pa ko bi bila živemu človeku kaj storila“, bilo je hudo tudi Toni.

„Saj bo kmalu bolje, ko se poročiš.“

„Da bi le Andrej kake škode ne naredil!“

„Upal si bo!“

„Če zažge, kdo ga bo pa videl?“

„E, le nikar se ne boj! Sedaj že tako počne, potem pa ko bo videl, da si zanj izgubljena, pozabil te bo.“

„Skrbelo me bo pa vendar-le zmerom.“

„Bogú se priporočaj, kdo ti more potlej škodovati?“

„Pa zaspiva.“

„Le.“

V ponedeljek so šli pa v Ljubljano: Košček, Tona in Špela. Po poti je bilo tako, kakor je navada takih popotnikov: Košček je vse plačeval, pa ne prisiljen, ampak s ponosom. In čim več sta hoteli použiti njegovi sopotnici, tem rajši je poravnal račun. Prav vesel je bil, pa še bolj bi bil, da ni Tone spremljala mati.

„Torej ti greš v škofijo“, dejala je Koščku v Ljubljani pred frančiškanskim mostom Špela, „medve bodeva pa ta čas nakupili.“

„Mene počakajta, saj bom kmalu opravil; bolje bo, če bomo skupaj: kaj menita, da jaz blaga ne poznam?“ pregovarjal jo je Košček.

„Kje se bomo pa potem dobili?“ skrbelo je Tono.

„Tu pred mostom“, določil je Košček.

„Mesto si oglejta, potem pa pridita semkaj, da se ne izgrešimo.“

On je odšel v škofijo, spremljanki njegovi pa sta jo krenili k Špelini znanki Lojzi, ki je prodajala in pletla nogavice v neki veži.

Vsa zamišljena je bila Lojza v svoje delo, pa se ustavita pred njo Špela in Tona.

„O jeminasta, kdo bi te bil pričakoval!“ zavpije in pozdravi Špelo. „Kaj pa je tebe vendar jedenkrat prineslo v Ljubljano?“

„Vsakovrstni opravki“, odgovarja Špela po ovinkih.

„To je pa tvoja hči, ne?“ pozvedovala je ona nadalje.

„Moja, moja!“ hvalila se je z naglasom Špela.

Potem je pa dala beseda besedo, še boječa Tona ni smela biti ves čas tiha, in Lojza je že vedela, zakaj je šel Košček v škofijo.

„O tega pa nikar!“ odkimala je s pol sivo glavo.

„Zakaj ne?“ upre Špela oči vanjo.

„Niste dovolj premislili.“

„Saj so gospod župnik dali pisanje.“

„Škof bodo tudi — skoro vem, da bodo dali — pa jaz vendar-le pravim, takega zakona nikar, nikar!“

„Če pa vsi dovolijo?“

„Nič ne dovolijo, samo ne branijo ne. Sicer pa — kaj, ko bodo moje besede zastonj! Špela, ali še bolj ti, Tona, če nečeš v nesrečo, poslušaj me! Pred Bogom to dovoljenje ne bo nikoli potrjeno, prav nikoli ne! Vesta, zakaj ne? Zato, ker v prošnji lažeta! Ženin je neveste potreben, zato jo je potreben, pa zato . . . vse resnično, toda, ali je ravno Tone potreben?! Ali ne bi mogel dobiti druge, ki bi jo vzel brez zadržka? To, samo to pomislita!“

Špela in Tona sta kar obmolknili. Lojzi ugovarjati je bilo težko.

„Doma biti ji pa zopet ne kaže“, bila je že vsa v dvomih Špela. „Zmeraj bodeta nad njo Košček, pa Andrej . . .“

„V Ljubljano naj pride, jaz ji vem za službo; v predilnico bi hodila, pa dober zaslužek bi bil“, dopovedovala je Lojza.

„V Ljubljano — v to Sodomo je pa res ne pustim“, odrezala se je Špela.

„Če bi bila pri meni na stanovanju, oh, kaj misliš, da imam za take reči slabejšo oči kot ti? Pri tolikih sv. mašah in pridigah je

lahko v Ljubljani! In, kaj jaz nisem v Ljubljani? Kaj pa veš o meni?"

Špela ni mogla Lojzi na konec, Toni se je pa kar skoro na jok napravljalo. Seveda — še mož trdnega prepričanja bi bil jel omahovati, kaj naj stori: kaj pa šele omahljivo, slabotno dekle! „Naj bo Košček, kjer hoče, kar v Ljubljani bom ostala“, dejala je nazadnje.

„Tako je prav“, pohvalila jo je Lojza.

„Nekoliko bo treba še premisliti“, rekla je Špela, ki je bila tudi že bolj na Lojzini strani. „Toda Košček naju gotovo že čaka, predolgo sva se zamudili. Tona, pojdiva!“

„Mojih besedij nikar ne pozabita! Štirinajst dnij bom hranila stanovanje za Tono; če pride, prav, če ne, tudi; samo da bo srečna v zakonu, tega ne morem zagotoviti. Meni nekaj pravi, da ne.“ To je bilo poslednje Lojzino naročilo.

Pred frančiškanskim mostom sta pa Tona in Špela Koščka še dobro dolgo čakali; seveda v škofiji imajo tudi druge opravke, niso namreč praznih rok stali in gledali, kdaj kdo pride, zato se je Košček pač precěj pomudil, pa zato tudi — kakor je mislil — dobro opravil.

Že od daleč je spoznal svoji rojakinji, ki sta sloneli na ograji frančiškega mosta, in pospešil je korake, da bi jima naznanil veselo novico, da so sedaj vse zapreke odstranjene. Ná, namestu veselja, je pa našel kujanje!

„Zlomkove ženske, nikoli jim ni prav!“ hudoval se je na tihem, glasno pa gladil, kolikor je mogel. Pa nič in nič. Obleke nista hoteli iti kupovat, prstana tudi ne, jesti nista hoteli, piti nič, samo Lojzino modrost sta prodajali. Skoro sprti so se vrnili v Ročidovje.

(Dalje.)

Poslanec.

Oblaček, nad mano rudeč
od zarje večerne goriš,
pod nebom veslaš mi bežeč,
čez goro visoko hitiš.

Za goro boš hišo zazrl
pobeljeno sredi poljá:
Tam meni se svet je odprl,
v tej hišici jaz sem domá.

Potem skozi okno poglej
in tiho ozri se za peč
in mamici veli povej,
da tisoče voščim ji sreč.

In reci ji potlej še to:
„Kot v meni se solnce žarí,
v ljubezni otroku tako
za mamico srce gorí.“

F. S. Finžgar.

Ob mamici.

Utrujen od borb in bridkosti
pri tebi iskal sem hladila.
Z besedo jedino si dala ga dosti:
„Ti bori se, jaz bom molila!“

F. S. Finžgar.

Vrt, vrt!

(Povest. — Spisal I. Štrukelj.)

(Dalje.)

VII.

„Kaj res ne pojdeš?“

„Zares ne!“

„E, kaj bi se toliko menila za vsako besedo ali za vsak pogled! Kar obleci se hitro, sedaj je še čas!“

„Reci, kar hočeš: ne grem, pa ne grem, pa je dosti govoriti!“

„Kje boš pa potemtakem pri sv. maši?“

„Čeprav nisem nikjer! Moliti tako ne bi mogla, preveč sem jezna.“

„Pa bi vendar-le šla, snedel te ne bo nihče.“

„Če sem pa rekla, da ne maram prenašati tistih postranskih pogledov in sunkov s komolci!“

„Nedelja je, ob desetih vem da ne pojdeš k podružnici —: kaj boš kar tako, kakor bi ne bila kristijana?“

„Kristijana sem že, toda vsa moja molitev je zastonj. Koliko sem že molila za očeta, pa ne odnehajo; čimdalje bolj trmasti so. Sedaj pa ne bom več.“

„Ne govori nespametno, Polona, da te Bog ne bo kaznoval! Mora že menda tako biti. Še jedenkrat ti pravim: pojdi v cerkev!“

„Jaz ti pa tudi še jedenkrat povem: ne grem, pa ne grem.“

„Vsi jednaki ste, kar vas je vaše rodovine: tiščinasti, da bolj ne morete biti. Kaj se boš jezila nad očetom, ko si sama ravno taka!“

„No, še tebi je treba! — Če si se namenil k maši, pojdi že, da ne boš mudil, mene pa pusti!“

„I, saj te moram. — Samo to pa ni prav, da v nedeljo ne boš pri maši. Mar bi šla.“

Tako je pogovarjal, nagovarjal in pregovarjal Koprivec ob polu petih zjutraj prvo nedeljo po zadnjih dogodkih svojo ženo Po-

lono, toda opravil ni nič. Nikakor namreč ni hotela biti med poslušavci v cerkvi tisti hip, ko bo njen oče s Tono na oklicih. Prav slabe volje je ostala doma, pa tudi mož ni šel nič vesel k službi božji. Bolj med zadnjimi je bil in precéj hitro stopal. Ko je pa ne daleč pred seboj zagledal Lazarja in Krivca v živahnem pomenku, ni še bolj pospešil korakov, da bi ju došel in imel družino, temveč počasneje je meril pot. Ni namreč nič kaj želel, da bi se še s tema dvema pogovarjal o Koščku in njegovi ženitvi, saj se vé, kar je komu zoprno, o tem ne govori rad.

Ona dva pred njim sta pa zares govorila o Koščku. Koj ko sta se sešla pri Erjavčevi lesi, vzela sta ga v misel.

„Malo postajal sem — no, pa najprej dobro jutro, Krivec!“ začel je Lazar; „mislil sem, da dojdem Koščka, ali pa on mene, pa ga ni nič videti.“

„Bog daj dobro jutro! E Koščka boš danes težko imel za spremljevalca. Najbrž je šel skozi hosto, ker je suha pot, pa menim, da je že davno v cerkvi, veš, k izpovedi bo moral. Mogoče je pa tudi, da danes v domačo cerkev še ne pojde ne, kam drugam jo bode mahnil.“

„Pa se bo le upregel zopet v zakonski jarem! Takrat o sv. Agati smo se pri Markcu prav za prav le šalili, pa ni ostalo pri sami šali.“

„Sedaj sva pa midva na vrsti, če hočeva biti mož beseda.“

„No, kdaj se boš ti?“

„Kdaj pa ti?“

„Ha-ha! Jaz — nikoli.“

„Jaz pa tudi ne.“

„Meni ne kaže.“

„Tudi zame je bolje, da se ne.“

„Pri Koščku je drugače.“

„Seveda, on nima cele kope otrók.“

„Kaj bi si na stare dni nakopaval jezo! Meni bi ne bilo dobro; žena bi ne bila zadovoljna, otroci bi pa kleli mene in njo.“

„Težko, da bi bilo kaj drugače.“

„Saj imam oči in vidim, kako je drugod.“

„Košček naju pa tudi ne bode preveč poprijemal zaradi tiste oblube.“

„Ej, moja misel je taka, da ga bodeva odslej bolj poredko videla.“

„Prej ko ne se bo bolj dóma držal.“

„Dóma, da, ali pa žene, ha-ha-ha!“

„Nisem dosti verjel, nekaj čudno se je pletlo, pa se je le razpletlo.“

„Ali moraš pomisliti, da se je pa Košček tudi pognal, kar se je dalo.“

Med tem sta dobila skozi Klanec gredé precèj številno družbo, in pogovor se je zasukal drugam.

V cerkvi pa je pozneje minula pridiga, oznanilo je bilo oznanjeno, oklicev pa ni bilo nič. Nekoliko so se spogledali tisti, ki so pričakovali, da bodo vrgli Koščka raz leco, pa cerkev ni kraj razgovarjanja. Potrpeti je bilo treba do konca cerkvenega opravila.

„Kaj bo pa to?“

„To mora nekaj biti.“

Kar odprta usta sta že imela Krivec in Lazar ter komaj čakala, da bi si olajšala srce, ko sta prišla pred cerkvijo drug k drugemu. V cerkvi sta namreč sedela daleč narazen: Krivec v tretji, Lazar v štirinajsti klopi.

„Meni je hodilo med mašo vedno na misel, da je morda gospod župnik doma pozabil oklicno knjigo“; Lazarju ni bilo mogoče umeti, kako to, da ni bil Košček oklican.

„Pozabil? Ni mogoče. Cerkvjenik bi bil v zakristiji brž opomnil, on dobro pazi na ženine in neveste, in po maši bi bili oklici. To je nekaj drugega.“

„Pa kaj?“

„Če bi jaz vedel!“

„Veš kaj, pojdiva k Roglju malo pozajutrkovat. Tam se snide mnogo ljudstva, morda tam kaj natančnejšega zveva.“

„Prav govoriš, le pojdiva! Ko sva poživila v cerkvi dušo, naj pa še telo kaj dobi.“

Pa sta jo zavila k Roglju, ki je imel prodajalnico in pa tudi za lačne in žejne ljudi marsikaj.

„I, jaz pa dobro vem, da sta bila v petek pri izpraševanju —; nekaj ni, pa je“, govoril je nekdo pri vstopu Lazarja in Krivca. A ko mu je sosed za mizo ugovarjal, klical je brž za pričo Roglja: „No, Francè, pa ti povej, ali sta bila, ali nista bila!“

Rogelj je imel dela čez glavo, ker vsak je hotel imeti brž in najpoprej, zato je šele na drugo vprašanje odgovoril:

„O, kajpak da sta bila, sam sem ju videl. Košček je bil tak, kakor bi ga iz škatljice vzela, pa tudi nevesti ni bilo nič reči.“

„No, no, pa praviš, da ne govorim resnice“, rekel je zadovoljno vprašavec ter pestil svojega sosedu.

„Če je pa takisto, potlej ne uganem, kaj bi bilo navskriž prišlo, da ni oklicev“, udal se je le-ta.

Še marsikatera se je rekla, a vse je bilo le ugibanje, in naj so govorili še toliko, zadovoljen ni bil nihče, ker niso mogli dognati resnice.

„E preklicano, da bomo zvedeli, kaj zavira“, zavpil je tisti možiček, ki je poprej klical Roglja za pričo; „le mene poslušajte; kar se zgodi, vse pride na dan, če ne danes, pa jutri! Preklicano, rad bi vedel, ali bo pri tej stvari drugače ali ne.“

Mnogo jih je še obsedelo in prereševalo Koščkovo ženitev, Lazar in Krivec pa sta se kmalu poslovila, saj resnice tu ni bilo moči zvedeti.

„Košček bode povedal, kar je in kakor je“, trdil je že na razpotju pri Erjavčevi lesi Lazar.

„Če le ni kaj takega, da bi njega samega poniževalo“, pomišljeval je Krivec.

„Takega ne bo, saj je mož.“

„Jaz tudi upam, da ne, — no, pa saj skoro ne more biti.“

„Pa če bi tudi bilo, kadar bomo dobre volje, vse nama razodene, veš, nama!“

„E, vsakemu, sevé, ne bi.“

„Slišiš, prijatelj, tisto telico, ki sva oni dan govorila o nji, bom pa zares vzela.“

„Že dobro, samo kmalu se oglasi, da me kdo drug ne premoti.“

„Potlej te pa tudi nikoli več ne pogledam.“

„Majhno —“

„Čisto nič.“

„E, grdo —“

„Nič.“

Pa te besede sta že bolj vpila čez njive kakor govorila, zakaj vsak je že storil kakih sto korakov na svojo stran.

Koprivec pa je hitel v tisti razdalji pred njima kakor zjutraj za njima proti domu. Mudilo se mu je, da bi prej ko prej ženi naznanil nepričakovani obrat.

„Lej jo, nič niso klicali Koščka!“ butilo je kar samo iz njega.

„Ne?“ zavzela se je Polona.

„Ne.“

„No, naj pa še jaz tebi nekaj povem: Špelina bajta je že včeraj in danes kar naprej zaprta.“

„Zakaj neki?“

„Kaj jaz vem? Samo to mi je pravila prej-le Brenklja, da sta šli včeraj na vse zgodaj Špela in tista njena Tona s culami obloženi z doma.“

„Kam pa?“

„Kako ti bom povedala, če še sama ne vem? Potlej pa to-le je tudi dejala Brenklja: Moj oče in Tona sta se neki v petek opoldne poslovila s temi besedami: ‚Kar molči, kaj drugim mar?‘ in: ‚Saj jutri tako izginem odtod‘. Brenklja misli, da nista dobila izpregleda in zato ne bo poroke. Da bi le Bog dal tako!“

„I, saj tisto bo; vidiš, pa si bila davi tako nasajena, sedaj-le bi bila lahko že od maše.“

„Kdo je pa vedel? No, če grem prav jedenkrat k podružnici, imeli bodo vsaj otroci strah. Drugače stojé okrog cerkve in se pogovarjajo, več ko pol jih ni pri maši.“

„Dobro je, dobro, če vedó, da kdo nanje gleda. Samo — poglej, osem je že naša ura — dosti obotavljati se ne boš smela, pot se le vleče.“

„Pet minut me ne bo zamudilo, in bom napravljena.“

Pa je bila zopet zadovoljnost v Koprivčevi hiši. On je bil dvakrat vesel, prvič ker žena ne bo opustila maše, zakaj bil je prepričan, da tam ne domuje dolgo časa sreča, kjer jim ni mar nedeljskih dolžnostij, drugič mu je bilo pa všeč, da se Košček ne bo oženil; prav res bi bilo škoda, ako bi prišlo njegovo imetje v tuje roke. Polona je bila pa vsa srečna, ker je prav ona s pomočjo Brenklje razgnala Tono in očeta. Dolgo, strmo in vročo pot je imela, toda že davno ni hodila tako lahkih nog in zadovoljnega srca k službi božji kakor to nedeljo. Pač bi bila rada zvedela, kako se je prav za prav vse razdrlo, pa ga ni bilo človeka, ki bi ji bil to razložil.

V ponedeljek proti večeru se je Špela vrnila v Robidovje, pa sama, brez Tone. Ni je bila volja pripovedovati svojih rodbinskih razmer, pa je že tako nanoslo, da ni mogla molčati. Ta čas, kar je ni bilo doma, krmila je njeno kravico in kokoši ženica iz sosesčine, to je bilo dobro delo. Ali bi bilo sedaj vljudno in lepo, ako ji na njena vprašanja še odgovorila ne bi? Zlasti ker za svojo uslugo ni hotela nič nagrade. Začetkoma je pripovedovala bolj nerada in prisiljeno, sčasoma se ji je še nekako dobro zdelo, da ima človeka, kateremu lahko odkrije svoje srce in potoži svoje nadloge. Ženica pa je bila tudi hvaležna za vsako besedico — no, saj je poslušala stvari, ki so vsakega zanimale, pa so bile drugim še prikrite.

„Po punici mi bo hudo, to že sedaj čutim, kaj šele bo!“ tako je pričela Špela, „pa saj bo njej v Ljubljani še bolj. Ubožica! Tako daleč od doma si mora služiti kruh! Pa Lojza — saj jo poznaš Tihovo Lojzo, no, branjevka je — me je precèj potolažila. Zasluzek bo menda prav dober, še na stran bo lahko kaj devala, dasi bo morala vse kupiti: jed, obleko in stanovanje. Lojza mi je obljubila, da bo skrbela zanjo v vseh rečeh, kakor da bi bila njena. Vse ji verjamem, samo doma je ne bom imela. Pa bi vsega tega ne bilo treba, če bi Košček ne

bil tako pribijal za njo! Seveda, ko smo se jedenkrat že ljudem v zobe dali, takrat, ko smo naredili pisma, potem je bilo sitno razdirati, dasi sva bili s Tono takoj zoper možitev, da sva le zvedeli za botrstvo. Košček pa je le silil in silil, pa naju je pregovoril. Oni dan nama je že Tihova Lojza odsvetovala, tako da moja punica ni imela kar nič več veselja. Ali Košček je dejal: zakaj imam pa dovoljenje? In zopet naju je dobil na svojo stran. Pa Košček je samo mislil, da je dobil izpregled, a ga ni in ga nikoli ne bo.“

Špeli se je dozdevalo, da je že dovolj povedala, pa njena poslušavka jo je znala tako na lahko privijati, da je prav vse izvlekla iz nje.

Tisti petek, ko sta bila Tona in Košček pri ženitovanjskem izpraševanju, ali bolj prav, ko sta se namenila k njemu, saj ga ni bilo, tiščal je ženin kaj samozavestno tisto pisanje iz škofije v žepu, češ, sedaj ne more izpodleteti.

„Kako ste opravili?“ bilo je vprašanje župnikovo, ki se ni nadejal, da bi se Košček še kdaj oglasil pri njem zaradi zakona s Tono, nikar že, da bi kar ž njo prišel v župnišče.

„Dobro, saj mora biti zapisano“, odrezal se je Košček in začel odpenjati suknjo, da bi pokazal črno na belem.

„Kje imate pisanje?“ vprašal je župnik, ki ni verjel Koščkovim besedam.

„Tukaj-le je, a nikar ne zamerite, nekoliko se mi je zmečkalo“, opravičeval se je ženin.

„Hm — saj ni nič; kako mislite, da bi bili dobro opravili?“

„Nič? Ni mogoče! Naj bi še jedenkrat prebrali!“

„Nič, pa nič, naj berem kakor hočem.“

„I, pa mi je dejal tisti gospodek, mlad, zal je bil: ‚Tako, mož, le gospodu župniku pokažite, pa bo vse v redu, ste že opravili.‘“

„Seveda ste opravili, pa Tone ne bodete smeli vzeti nikoli.“

Hencano je to poparilo Koščka! Strašno mu je bilo žal, da ne zna latinskega jezika: morda je pa le v pisanju drugače, zanj bolj ugodno — toda gospod župnik že vé.

Toni je bilo pa vroče, vroče! Nikamor si ni upala pogledati; kdo vé, koliko bi bila rada dala, da bi mogla že biti doma, ali še rajša — daleč kje od domačega kraja in znanih ljudij! Zakaj se je začela meniti s Koščkom!

Opravila nista nič, zakaj zadržek je bil tak, da bi se le v nenavadnem slučaju dal izpregled, tu pa take sile ni bilo. Saj ni bila sama Tona na svetu! Naj si dobi Košček ženko drugje.

Udala sta se, dasi ne prav lahko; a če ni drugače in ne pomaga nič, kaj bi rinil z glavo skozi zid?

„Tona, ti si še mlada, še brez zamude nekoliko čakaš; Bog vé, kaka sreča ti je še namenjena“, tako je potolažil župnik nevesto. Précej ji je bilo malo ložje pri srcu.

„Košček, vi bode te pa kam drugam pogledali, kjer pojde brez zapreke. V škofiji ste bili sami in veste, da Tone ne morete vzeti za ženo. Začeti pa dokazovati, da ste bili le namestnik Blatnikov, to bi se reklo najbrž mlatiti prazno slamo. Stvar bi se vlekla in vlekla, tačas se desetkrat lahko že drugje oženite. Prošnje bi v Rimu nikakor ne uslišali, čemu bi jo torej delali!“

„I no, imajo že svoje postave, po katerih morajo ravnati; vsaj vem, kako je“, pritrdil je Košček nič posebno žalosten.

Odšla sta, pa ne kot ženin in nevesta, ampak kot boter in krščanka. Jedino to jima ni bilo po godu, da ju gledajo ljudje; toda kdor se hoče ženiti, mora se podvreči tudi tej nepriliki.

Kako čudni so nekateri ljudje! Naj bi bil župnik takoj prvič Koščku vzal vse upanje: to bi se bil mož srdil! „Nalašč mi nagaja in meče polena pod noge! Ali je to krščanska ljubezen, ki jo ima vedno na jeziku? Duhovni gospodje tudi niso taki, kakoršni bi morali biti! Zlomka vendar, druge zakramente, recimo izpoved, tako priporoča, da bi si kmalu jezik obrabil, zakon pa odbija! Mar ni naš Izveličar postavil vseh, mar niso vsi sveti?“ Prav gotovo bi se bil Košček tako togotil in še pristavil: „A jaz se ne dam kar tebi nič meni nič ugnati v kozji

Slikal Kremser-Schmidt.

Marijino Oznanjenje. (V kapeli ljublj. vojaške bolnice.)

rog! Saj znamo pota! O saj so še višji gospodje!“ Pa bi bil še tisti dan drl v Ljubljano v škofijo iskat si pravice in vso pot klel, češ, kaj mi napravlja sitni župnik tako pot? Kaj meni, da dobivam jaz podplate zastonj? Misli, da vsi postopamo in čas ubijamo, če je sam od jutra do večera brez

„Dom in svet“ 1899, števil. 6.

delo? Kdo mi bo povrnil troške za pot, kdo mi bo kaj dal za to, da bom toliko časa zapravil?“

Take ljudi je le treba poznati in po tem ž njimi ravnati, zlasti zato ker se jim zadržki, kot je duhovno sorodstvo, zdé tako malenkostni in odveč, da bi jih précej utajili, če bi bilo le moči. „Kateri vrag neki nima drugega opravka kakor iztikati za takimi stvarmi, ki mi samo pota in sitnosti napravljajo, pa njemu nič ne koristijo in bi meni nič ne škodile?“ priveroval se je nedavno neki ženin Koščkove vrste. Košček bi bil pač tudi z mirno, ali vsaj po svojih dokazih pomirjeno vestjo stopil s Tono v zakon, da ni bil zadržek tudi drugim znan. A sedaj je bilo vse končano. Tono bo treba pozabiti, pa drugo poiskati, saj ga skoro silijo, naj to stori. Kajpak, malo sitno bo, ker se bo daleč razneslo, kako mu je pri Toni izpodletelo, pa saj človek tudi za druge reči trpi, zakaj bi še za ženo ne, ki je tudi lep dar božji.

Špela se je skrivala v svoji koči, kar se je le dalo, Košček tudi ni prišel izpod strehe, temveč je le pri svoji omarici in steklenicah koval načrte, Tona je bila v Ljubljani: pa ljudje so vendar-

le vse natanko vedeli, kaj in kako je bilo s Tono in Koščkom. No, Koščka še niso preveč objedali, češ, saj ne bode nikoli dolgo, da bo drugo dobil. Prav čisto brez nič pa tudi ni bilo.

„Koliko si je prizadel, pa vse za prazen nič.“

„E, kar je podaril Toni — če ji je kaj — ni zavrženo. Ali se ne spodobi, da boter semtertje obdari onega, ki ga je nesel h krstu?“

„Polona je pa le tica, da jima je tako zares štrečno zmedla!“

„I, kdor le vrta, že kaj dobi, če bi bilo ne vem kaj.“

„Jaz sem pa sklenil, da pojdem Koščka za botra prosit, če bi se kakšna punčika hotela vriniti v mojo družino.“

„Pa vrat za seboj ne zapiraj!“

„Rad bi vedel, koliko obljub je naredil, da ne bo nobeni deklici več za botra.“

„Pač ni mislil, da mu bo kdaj napotje delalo, ko je kumoval Toni.“

Toda to govorjenje je bilo nič proti temu, kar so počeli o Toni.

„Zmeraj je precěj visoko nos nosila, pa taki se rado pokazi.“

„Zopet nekam visoko leta; čemu sili v Ljubljano? Brž bo gospa, ne?“

„O poprej še gospodična, prav nališpana in našemljena! Le nikar je ne pozabi pogledati, kadar se zopet kaj pokaže v domačem kraju. Težko, če jo bomo še poznali.“

„A visokost gre pred padcem.“

„E, e, Ljubljana je Ljubljana! Moji otroci naj rajši beračijo tu po kmetih, pa bom bolj vesel, kakor če bi hodili po mestu v svili.“

„Špela je hčer preveč razvadila. Kar si izmisli, pa ji potrdi.“

„Nima prave pameti, ne. Za dekle v Toninih letih ni mesto, kjer je nihče ne pozna, in stori, kar samo hoče.“

„Še plačevala bo soseska za njo.“

„Vse je mogoče, samo kaj slabega vedno raje ko kaj dobrega.“

„Na vse zadnje bi bilo le bolje, da bi jo bil dobil Košček.“

To se je slišalo; nekaj so pa tudi šepetali in marsikaj podtikali; pa kdor bi take reči raznašal, ne bil bi nič boljši, zato ni, da bi se spravljal še to med ljudi. Najbolje je, da zamašimo pot takim lažem in opravljanju. Naj bo Tona v Ljubljani, kjer je dovolj dobrih ljudij; če se bo hotela nagniti na njih stran, zavezala bo vse zlobne jezike

in našla srečo tudi na tujem. Res da bi bila pri Koščku prišla k mizi, na kateri ne bi nikoli pogrešala kruha, toda kruh še ni vse. Bog vé, ali bi ji ne bil pozneje kdaj mož očital, češ, kot beračica si prišla k hiši, kaj si pa prinesla s seboj, pokaži, če imaš kaj svojega? Take besede pa prav globoko vrežejo, in kruh potem ne tekne, dasi ga je obilo.

In ni neverjetno, da bi ne bila kdaj morala poslušati očitanja o svojem siromaštvu. Zakaj Košček je pri svojih prihodnjih zakonskih načrtih začel upoštevati tudi denarno stran. Kolikor bolj so se njemu topili srebrnjaki, toliko več jih je želel priženiti.

Samote se je že naveličal; kar med ljudi je šel, ne mené se za to, kaj porekó. Prav za prav pa, kaj mu pa hočejo? Ali je storil kaj nepoštenega? Ženiti se vsaj sme, ne? Torej nič bati!

Dolgo je že mislil, koliko tisočakov ima Lazar in koliko jih bo odštél svoji Pepi. „Ta bi bila tudi zame dobra; kaj, ko bi pri očetu malo podrezal? Poskušnja nič ne stane, z Lazarjem sva dobra prijatelja.“ Res je kmalu prilika nanasla, da sta se sešla. In Koščku kar nič ni bilo treba po ovinkih hoditi.

„No, prijatelj“, podražil ga je Lazar, „ali so se oči že prijele katere druge?“

„Še ne, pa bi se kmalu, koj bi se, samo če bo tebi všeč“, ni se skrival Košček.

„Meni je vse všeč; kaj misliš? Jasneje govori!“

„Saj bom. Vidiš, Pepo boš moral jedenkrat dati od hiše, pa ne veš, kam bo prišla in h kakšnim ljudem. Daj jo meni!“

„Zakaj pa ne? O kar ž njo govori, če ona pritrđi, jaz dam doto in svoj blagoslov, pa jo vedi pred oltar!“ Tako je Lazar govoril, a prepričan je bil, da iz te moke ne bo kruha. „No, če je pa moja Pepa tako kratkovidna, ne bom ji branil čisto nič. A dekleta pri dvajsetih letih in iz bogatih hiš dobro vedó, da bodo lahko izbirale in snubače odganjale; zato ne verjamem, da bi se koj prvemu obesila na vrat.“

Košček pa tega ni pomislil in se nadejal, da pojde vse gladko, zato je še pristavil:

„Za doto se bomo že še zmenili, za tisto se nič ne mudi, pa pri tebi tudi ne bo sitnosti.“

„Upam, da ne. Zakaj jaz tako pravim: kdor ima otroke, imej tudi doto zanje. Otrokom je treba dati toliko, da imajo dobro podlago: če so za kaj, lahko nadaljujejo; če pa niso pridni, bilo je še to preveč.“

„Modro govoriš, samo malo je takih očetov zanje, kot si ti.“

„E, kaj me boš hvalil, rajši se pomeni s Pepo, tam-le menda gredice pleve; jaz moram pa še pogledati, kako bo z otavo v dolgem travniku; ne bo že preveč odlašati, pozneje se slabo suši, pa nimam še dovolj koscev naprošenih.“

Lazar je odšel od doma, Košček se je pa že zopet ženil. Dobršen čas je slonel na vrtni ograji in prijazno govoril s Pepo, nazadnje ji je pa povedal, kakšne besede sta imela ž njenim očetom.

„Oh, Koščkov oče, kam se meni mudi možiti se“, smejala se je Pepa Koščku.

„Zmerom tudi ne boš tako, to sama veš“, pregovarjal jo je Košček.

„Zakaj pa ne, oče? Ali mi je kaj hudega?“

„O, tisto ne, pa — ali bi ti bilo pri meni hudo?“

„Tega ne trdim. Pa, oče, jaz še nisem nikoli mislila na možitev.“

„Pa sedaj misli.“

„Ne bom ne, oče.“ Pa se je zopet smejala, tako da Košček sam ni vedel, ali je še tako otročja, ali se samo šali, ali ga ima tudi kaj rada. Poslovil se je in obljubil, da še pride, da se bodo drugič do dobrega zmenili. Pepa se je zopet smejala. Koščka je pa to najbolj bodlo, da mu je zmerom rekla „oče“. To se je sitno ženiti, ako dekle snubača vedno le „oče“ nazivlje!

Zvečer pa se nista mogla nasmejati Lazar in njegova Pepa. Ko se je Košček drugič oglasil, pokazala mu je Pepa bolj jasno, da ga ne mara. „Le drugo poiščite, jaz ne grem nikamor od doma“, odrekla mu je naravnost.

Lazar pa je dejal, da je neče siliti, ker je še mlada, in sploh prisiljen zakon ni srečen. Kaj je hotel ugovarjati Košček? Nič. Drugje je popraševal.

„Krivčeva Katrica bi bila tudi bogata, ali pa Jeričeva Franca“ — ugibal je Košček naslednje dni in potrkal pri Krivcu in pri Jeriču. Pa povsod ista pesem: oče ne brani, če ga le dekle hoče; pa zato oče ne brani, ker bi lahko prisegel, da ga hči ne bo marala. In dekleta zopet le „oče“, „vi“ — da bi mu vsaj jedna „ti“ rekla, čeprav bi ga s to besedico ozmerjala!

„E, to so še otroci, kaj pa hočem s takimi! Saj so tudi še pametne ženske na svetu. Že vem, Mahnova Cila! Okrog štiridesetih bode, nekaj krajcarjev ima na strani, pridna in spretna je, pri Roglju sem jo že večkrat videl, da je pomagala, pa ji vse k rokam stoji, ta pa, ta...“

To je bil nov Koščkov sklep. Prvo nedeljo je že govoril s Cilo. Samo precj dolgo časa jo je moral čakati, zakaj Cila je po krščanskem nauku molila še križev pot in še kaj drugega; Košček jo je že prav težko čakal. Pa kdor čaka, dočaka.

Košček jej je kot pameten ženin pametno povedal, da jo vzame ter jej tudi natisikal prihodnjo srečo, ki jo bode pri njem uživala.

„Delala boš, kolikor se ti bo poljubilo; manjkalo ti ne bo nič, in vsak dan boš lahko trikrat kave sita.“

Tukaj naj pa slavno ženstvo samo sodi Cilo. Ali jej je mogel Košček še kaj več ponuditi? Pa Cila je imela svoje muhe; Bog vé, ali je čakala brhkejšega ali kali, kar ni hotela pritrditi Koščku, in ni hotela. In še prevzetna je bila skoro zaradi tega. Še tisti večer je namreč pripovedovala postarni prijateljici, kaj ji je bilo na ponudbo, in ta je rekla, da je prav ravnala.

„Oh, Cila“, bile so njene besede, „toliko časa že nosiš deviški venec, pa bi ga takemu dedcu vrgla! Žal bi ti bilo vedno; a da si ponudbo odbila, veselilo te bo vsak dan.“

Košček pa od tega dne ni poprašal nobene več.

„Le prevzetujte, le, kolikor hočete“, jezil se je vso pot do dóma in domá še tudi. „Kaj mislite, da bom res umrl brez ženskega krila v svoji hiši?“

Toda pil je odslej bolj kakor poprej. Saj je bila pijača jedina njegova odkritosrčna prijateljica, ki se mu ni nikoli izneverila. In pri pijači mu je šinila marsikaka misel v glavo, posebno Tone se je često spominjal.

„Oj Tona je bila dekle, kakor se gre; imela je vsaj nekaj srca! Drugod pa sama prevzetija! Kaj je bilo treba Poloni na dan spraviti tisto botrstvo? Jaz sem že pozabil nanje, drugi bi ne bili vedeli, prijetno bi lahko živela s Tono! Ali ta grda nevoščljivost Polonina!“

Mož je moral malo piti, da se je umiril. Potem je pa zopet začel:

„Pa vse tvoje rovanje bo zastonj, ljuba moja Polona! Košček pojde k sodišču in naredi oporoko, da se boš čudila! Tebi tudi toliko ne, kolikor je za nohtom črnega! Kmalu bo treba iti, zakaj če bi me smrt nenadoma zalezla, da bi ne mogel govoriti, vse bi bilo Polonino, vsaj po Lenčkini smrti. Pa ne boš kaše pihal! Nič tebi! Ne vinarja!... Ako bi sam spisal oporoko, veljala bi že, toda lahko jo Polona uniči; saj tisto je več ko gotovo, da bo brž vse pretaknila, še predno dobro zatisnem oči. Pri sodišču ali notarju se mora narediti, potlej naj se pa repenči, kolikor hoče! Kdo je pa gospodar?!...“

Rázburjal se je vedno bolj in vedno bolj pil in pil močno slivovko. A glava je zato trpela, zvečer se mu je že premaknilo jedno ali poldrugo kolesce.

Lenčka in Šimen sta večerjala, Košček je pa ležal na peči.

„Oče, pojdite večerjat“, klicala ga je hči.

„Le sama jejta, jaz ne bom“, zavrnil jo je Košček.

Onadva sta tiho zajemala pusti močnik, oče je pa mirno počival na gorki peči. Pa gorkota pijanemu človeku ne koristi. Nekaj časa je miroval, potem pa začel širiti roke in jih hitro sklepati, oči pa je imel srepo obrnjene v strop. Najedenkrat pa začne:

„O prelepa naša kraljica! Kako si lepa, kako si lepa, o kraljica naša!“

Lenčka in Šimen postaneta in pogledata, ne da bi si vedela tolmačiti Koščkovih besedij.

„Kaj pa imate, oče?“ vpraša Lenčka.

„Ali nič ne vidiš? Poglej Mater Božjo: o kako si lepa, kraljica naša!“ Košček je kazal v strop in sklepal roke.

Šimen in Lenčka pa nista nič videla, in si tudi nista prizadevala, saj sta vedela, da pri Koščku ni vse v redu.

„Spat pojdiva“, svetoval je Šimen Lenčki; „kaj bi visela? Oče so malo bolni, jutri jim bo menda že odleglo.“

Lenčka ga je slušala, Košček je pa še v temi dobro videl Mater Božjo in jo občudoval.

(Konec.)

Življenja realizem.

(Zložil F. S. Finžgar.)

I. Le rogajte se vzorom!

Haha, vi rogate se vzorom!
Peresa vašega konica
brezstidna piše in črkari,
da blede se mu v puhli glavi,
kdor vero še goji krščansko,
kdor vero še ima na vzore!

Hahá! Stoletje prosvetljeno!
Stoletje para ino bliska,
stoletje strojev ino tiska
ne sanja več kot v polumraku:
jedino s n o v mu je zadača,
vse drugo — je otrok igrača.

Vrt, vrt!

(Povest. — Spisal I. Štrukelj.)

(Konec.)

VIII.

Temna, viharna noč je minula. Marsikateri Robidovčan se je bal za streho, pa čeprav je tulil veter in se upiral vanjo, odnesel je vendar ni. To je vsakdo že po noči vedel, da ima streho še celo, toda tega in onega je mikalo, kaj bo pri sosedih. Zato je bilo zjutraj vse zunaj: vse je ogledovalo. Kajpak je bilo treba oči precej napenjati, ker hiše so dokaj raztresene. No pa ni bilo nikjer posebne nesreče.

„Jaz sem se bal hujšega“, oddahnil si je jeden izmed gospodarjev.

„Kakor je bilo hudo, smemo biti še veseli“, bil je zadovoljen drug.

„Pa včasih ni bilo takih viharjev.“

„Kar jaz pomnim, nikoli.“

„Vedno hujše je na svetu.“

„Saj je pa tudi svet zmerom hudobnejši.“

„Kaj pa otroci tamkaj-le tako vrišče?“

„Pa res — na Koščkov vrt kažejo.“

„Najbrž je kako drevo polomljeno.“

„Bržkone.“

„Poglej no, sedaj so jo pa udrli.“

„Nekaj posebnega mora biti —“

„I, saj lahko pogledava.“

„Prav govoriš, čemu bi ugibala.“

Moža sta šla proti prostoru, kjer so stali poprej otroci, pa sta si kmalu razložila, kaj je bilo otrokom. Vaško znamenje konec Koščkovega vrta je bilo brez strehe.

„Saj sem dejal, da ne bo brez škode.“

„Ej, tu o škodi skoro ni govoriti! Ta streha je že davno prosila popravila.“

„Za nič ni bila, pa je le odlegla kakor nova.“

„Zid menda še ni trpel.“

„O nič še ne! Pač je včasih dežnica hotela poiskati pot do zida, pa je Košček vselej

o pravem času podtaknil kako deščico, pa je bilo še za silo.“

„A sedaj, ko je streha na tleh, ne bo več za nazaj.“

„Seveda ne, saj se je gotovo vsa razsula.“

„Kajpak drugega. Saj se vé, kaj so stare trhljene deske.“

„Dokler se jih ne dotakneš, so že še, a če jih premakneš, potem pa le išči novih.“

„E, veš kaj, dosti grda je že bila stara streha; sedaj bomo znamenje prebarvali in pokrili z opeko, pa bo tako, da ga daleč na okoli ni takega.“

„To je naša sreča, da imamo denar že nabran; jaz stavim glavo, da bi se jih polovica ustavljala za tiste bore krajcarčke, če bi morali šele sedaj moledovati za nje od praga do praga.“

„Koliko neki je denarja?“

„Mislim, da se bo vse naredilo ž njim.“

„Pa koliko ga je prav za prav?“

„To pa ti povej, če veš.“

„Kdaj že, stoj no, menda smo se ono jesen menili, da je že kakih 40 goldinarjev.“

„Jaz ne bom dejal ne tako ne tako, pa vendar se mi zdi, da se precej nabere v nabiralnik.“

„Kolikokrat kdo kaj vrže vanj.“

„Ne mine dan, da bi kdo ne klečal pred znamenjem.“

„O naš sv. Anton je imeniten!“

„Pa tudi bogat bo že.“

„Sedaj bo pa Košček vendar jedenkrat pokazal račun.“

„Ne goljufa menda ne — no saj bi se zameril sv. Antonu bolj kakor nam, če bi — pa to vse jedno ni prav, da nam nič ne pové, koliko je denarja.“

„Res je premoški! Še vprašati ga ne smeš, brž ti katero podrobi, da imaš dosti za nekaj časa.“

„Meni jo je že! ‚Saj grem več kakor jedenkrat na leto k izpovedi‘, pokadil mi jo je pod nos, tam bi že zvedel, kaj naj storim, če bi ne bilo kaj v redu.“

„No, primeroma lahko sami vemo, koliko mora biti denarja. Popravljaj on še ni nič, ključ hrani sedem let, za poprej pa tudi vemo, koliko se je nakapljalo leto in dan. Manj torej tudi ne bode.“

„Rajše več.“

Vse Robidovje je že govorilo o znamenju, o njegovi novi strehi in denarju, ki ga ima spravljenega Košček, samo ta še ni nič vedel, kaj se je zgodilo. Prejšnji večer je bil zopet malo „v rožah“, Matere Božje skozi strop sicer ni videl, pa ga je imel le precej, zato je dobro dolgo spal. Šele Šimen mu je povedal novico o znamenju.

„E, če hujšega ni, to se bo hitro popravilo! Kdaj sem že mislil, da bi sam vrgel streho doli, pa saj je še dobro izpolnjevala svojo nalogo.“ Tako je govoril Košček imenitno in se mu še vredno ni zdelo iti gledat znamenja.

Prejšnja dva možaka sta pa imela večjo skrb — no, Košček je kmalu dejal: večjo sitnost — za znamenje. H Koščku sta prišla in ga jela izpraševati, kaj namerja.

„Kaj namerjam?“ je ponovil in kazal, da mu je nekaj všeč, nekaj pa tudi ne. Všeč, ker sta s temi besedami izrekla njegovo prvenstvo, pa tudi ne všeč, ker sta ga prišla nekako priganjat in nadzirat. „Težko je reči, kaj naj storim. Vsak bo hotel imeti po svoje, že poznam ljudi, prav dobro. Z opeko bomo pokrili, pa bo; z deskami sedaj nihče več ne pokriva, pa jih tudi ni kje dobiti. Pa saj se še ne mudi tako. V nedeljo se bomo pogovorili, pa bo najbolj pametno.“

„Ce bo pa ta čas že deževalo?“

„Pa res, škoda“ —

„No, pa vidva pokrijta kar takoj, če moreta! Ali nosim jaz opeko v žepu?“ odrezal se je Košček, ki je bil že skoro hud.

„Tisto seveda ni mogoče, ali —“

„Prej ko prej —“

„Jaz sem skrbel za znamenje sedem let“, govoril je mož, ki ni hotel sosedov kar nič

več poslušati, „pa se ni podrlo, pa se tudi sedaj ne bo! Le brez skrbi bodita: malo desk in slame že še premorem, za prvo silo bom že pokrtil.“

Zaradi denarja si pa nista upala nobene ziniti, zakaj Košček je bil očitno slabe volje. Uganila sta prav lahko, da je najmodreje, ako odideta; zato sta šla. Odhajaje prvi zadene z nogo ob skrinjo, pa je pokrov zaropotal, ker je bil slabo prislonjen.

„Pa slabo zaklepaš, ali se nič ne bojiš tatov?“ Mož ni hotel tožiti sebe, da je neroden, temveč je rajši na Koščka zvrnil krivdo.

„O zapiram, pa — o ti sam črni!“ Košček je za hip kar obstal. „Kje je pa ključ?“ Segel je za zglavje v tisti kót proti steni in ga dobil. „To je pa čudno!“

Seveda sedaj nista vedela, ali bi ostala ali bi šla, pa radovednost je zmagala.

„Skrinjo imam zmeraj zaklenjeno“, pripovedoval je Košček, pa ne več prevzetno, ampak v strahu, in vroče mu je bilo, „nič ne vem, kaj je to?“

„Poglej, kako je notri“, svetoval mu je drugi mož.

Odklepati ni bilo treba, zato je Košček hitro privzdignil pokrov, pa je takoj vedel, da je bil nekdo pri njegovi obleki in pri njegovem bogastvu. Obleka je bila vsa premetana, pa zato se še ni toliko zmenil, a drugače ga je pogrelo, ko je dvakrat in še dvakrat posegel na koncu pod predalček. Nič ni bilo, čisto nič! Včasih pa je bila tukaj njegova moč. Vso obleko je urno zmetal na posteljo, pa nič in nič. Začel je obleko pretresati in razgibati, pa nikjer nič.

„Okraden sem! sem že okraden! O ti svet ti, tak, peklenski! Pa kdaj, kdaj?! To bi rad vedel!“

„Koliko si pa imel?“

„Vse.“

„Ali je bilo veliko?“

„V denarjih, ali so bile hranilnične bukvice?“

„Vse je bilo.“

„Kar si imel na bukvicah, tisto bi morda še ustavil —“

„Tat bo pred menoj v hranilnici — vse je šlo, o ti strup strupenski! Če bi vedel, kdo je!“

„Tisto je.“

„Domač človek je.“

„Hiša mu mora biti znana.“

„Kdaj pa ti je prav za prav vzeto?“

„Nocoj“, odgovoril je Košček komaj, zakaj onadva sta kar naprej govorila, da še na vrsto ni mogel. „Nocoj, ker sem včeraj še nekaj venkaj jemal in vem, da je bilo še vse. O ti!“

„Kdo bi neki bil?“

„Pa res, da si upa v sobo!“ začela sta zopet soseda.

„Saj si spal na tej-le postelji, ne?“

„Pa si bil vso noč doma?“

„Kajpada!“ odgovoril je Košček obema.

„Potemtakem je vedel, kje hraniš ključ in je bil prav posebno domač —“

„Ali pa je imel ponarejen ključ, in mu je bilo tudi vse znano —“, ugibala sta moža.

„Nekaj bi dal, samo da bi ga poznal, če bi tudi nič nazaj ne dobil. O ti —!“

„Jaz že nisem tako moder, da bi ga mogel pokazati.“

„Še sumiti ga je težko —“

„Kaj če bi bil — Andrej“, zavpil je Košček bolj kakor izgovoril, in oči so se mu posvetile in kar streslo ga je.

„Kako? — Andrej je v Ljubljani.“

„Samo krast ni prišel domov; pa saj ga tudi ni videl nihče, kdo drug je,“ menila sta moža, ker si nista upala kar brez dokazov dolžiti Andreja.

„Morda tatú kje dobé.“

„Mogoče, da prinese nazaj“, jela sta sedaj tolažiti Koščka, pa bodisi, da je ta vedel, da jima tolažba ne gre od srca, in sama ne upata, kar pripovedujeta, bodisi da ga je tako bolela izguba denarjev, skratka: skoro oštevati ju je začel, češ, kaj bi mi to pravila! Če bi bil tat mislil denar meni pustiti, čemu bi si pota napravljaj! Seveda najpoprej bo jemal, potem pa vračal! Ej takih tatov je malo!

Moža sta zapustila Koščka. Pa je čudno pri nekaterih ljudeh! Prava, dobra misel jim

pride vselej prepozno v glavo. Tako lepo priliko sta imela, da bi bila vprašala Koščka, če je ukraden tudi oni denar, ki ga je hranil za znamenje, ali ne, pa se nista domislila. Komaj sta pa storila nekaj korakov od Koščkove hiše, zaskrbela ju je ta stvar.

„Kaj bo pa sedaj?“ zamislil se je prvi.

„Kaj? Košček bo trpel“, razsodil je brž drugi.

„Če bo hotel?“

„Moral bo!“

„Ne vem.“

„Kako da ne?“

„Postavim, da bi kdo znamenje ukradel, ali ga bo plačeval Košček?“

„To ni mogoče.“

„Pa reciva, da bi ga, kdo ga bo zopet napravil.“

„To je drugače. Jaz pa pravim, čemu je pa Košček denar prevzel? In če ga je prevzel, naj trpi sedaj. Zakaj ga pa ni komu drugemu dal spraviti?“

„Potrpiva, kaj porekó drugi.“

„Nič drugače, kakor jaz. Ta bi bila lepa! Potem bi si pa nekega dne lahko vsakdo, ki hrani kaj tujega, izmislil: okraden sem, drugi bi pa trpeli. Ne boš kaše pihal! Če nima denarja, ima pa kaj drugega.“

„Huda je ta, huda! Poprej je moral spravljati tiste krajcarje in si zapominjati ali zapisavati, koliko jih je, sedaj pa še iz svojega dodajati — — — jaz se nikdar ne bom lotil kaj takega.“

„Kaj se je pa silil? Ali smo ga prosili? Meniš-li, da bi kdo drug ne bil za to?“

„Zakaj ne? — Da se mu taka pripeti! Nima sreče, nikjer ne, ne pri ženitvi, ne sicer.“

„Čemu pa toliko pije! Kadar bo vse popil, potem bo mir. Našla ga bo sreča in pamet.“

„Ni svetnik, pa se mi le smili.“

„Ali jaz pravim, da se meni ne? Ali kar je, pa je.“

„Zelje bo že vse mrzlo in postano“, klicala je prvega žena izpred praga, „stopi no, kaj te bomo celo večnost čakali? Pa včasih meni očitaš, češ, ženski jeziki pa babje klepetanje: ali ste možki kaj boljši? Še jeden-

krat mi kaj reci! Kdaj si ti mene še tako dolgo čakal?"

„Pa menda ne bom tepen?" odvrnil je mož, ki ni hotel poprijeti precej zbadljivih besed.

„Oh, Neža, Neža“, pomagal mu je brž tovariš, „vse zelje in kar si skuhala, ni toliko vredno, kakor to, kar midva veva.“

„Kaj nisem že povedala, da bo kosilo tako, da ne bo za nikamor, pa se le še obotavljaš! Premakni se vendar že!“ Neži ni bila nič kaj všeč šala moževa in govorjenje njegovega spremljevalca.

„Ali Neža, poslušaj vendar: Koščku je vse pokradeno: ves denar, vse hranilnične bukvice, še tisti znamenjski denar —“

„Res?" zavzela se je Neža, stopila s praga in pozabila na mrzlo jed. „Kdaj pa?"

„Nocoj“ pravil je sosed, mož se je pa smejal, ker je žena tako hitro čas dobila.

„Če je res?"

„No, ti —“ obrnil se je k Nežinemu možu, „no pa ti govori. Saj Košček še vedel ni, jaz sem se bil zadel ob skrinjo, potem je šele zapazil.“

Neža je hotela zvedeti vse podrobnosti, stala je in govorila in izpraševala in bi bila še, pa mož njen se oglasi: „Ti, Neža, zelje bo že mrzlo in postano, ali nisi poprej tako rekla?"

„Kaj ne“, nagajal je tudi drugi možak, „ženski jeziki in babje klepetanje —“

„Tako je, tako: nam zamerite vse, sebe pa ne vidite; kar po metlo pojdem“, podrobila mu jo je Neža.

„Nikar metle, za žlico se bolj mudi; pri nas bo najbrž tudi že na mizi, dober tek!“

Neža in njen mož sta šla jest, oni pa domov.

Po drugih hišah so jedli in se pomenkovali o znamenju in o tatvini pri Koščku, ta je pa pil in klel — pa po malem, zakaj grdo in hudo on ni nikoli klel; prav brez vsake kletvice pa tako nesrečno jutro ni mogel ostati: bilo je treba bolj krepkih besedij. Sedal je za mizo, hodil po hiši, prijemal se za glavo, gledal skozi okno, gledal v tla, zrl v strop, postajal, hitreje stopal:

vse je počel, pa samo zaradi vprašanja: „Kdo?"

Sam Bog vé, koliko ljudij mu je prišlo na misel zaradi tega „kdo"! Polona, njen mož, Šimen, Špela, itd. itd. Kdor je bil kdaj v njegovi hiši, o vsakem je sodil, da bi bil utegnili biti tat, pa seveda zavrgel je zopet vsako obtožbo tako hitro, kakor jo je bil izmislil.

Pa ne samo to dopoludne, ampak do nedelje se je vedno jezil in zalival s slivovko, zlasti ker mu je marsikaj na uho prišlo zaradi znamenjskega denarja. Nekaj ljudij je namreč vedno tako dobrih in skrbnih in postrežljivih, da jako radi povedó, kar drugje slišijo. Tudi Robidovje ni bilo brez takih dobrotnikov človeške družbe, in zato je Košček že med tednom delal svoj zagovor in račun o znamenju.

„Kaj mislite“, tako se je hudoval še v petek in saboto doma nad sovaščani, ki jih pa še ni bilo pri njem, „da nimam nič več? Res je, oné — dobro mu ne morem reči, kdor je že bil — mi je pobral mnogo — no, saj ni nikomur nič mar, koliko je bilo, moje je bilo, pa je — ali brez nič še zmerom nisem. O ne mislite, da bodete ob tiste krajcarje! Ne bodete ne! Le povejte, natanko povejte, koliko sem vam dolžan, pa doboste vse: veste, Košček ni goljuf in mu tudi ni treba biti. O, ima še smereke, ima hišo, polje, živino in vrt, vrt! Ima, ima, in zato pa tudi ni več tako neumen, da bi za vas delal, v plačilo pa požiral zabavljanje in grdenje, češ, goljuf je, sv. Antona in vse vas je opeharil! Samo povejte, kolikor hočete, Košček bo pa dal!“

Nekaterikrat je ta čas Košček skoro upil po svoji hiši, ko so se mu podile take misli po glavi. Oči pa so se mu svetile, nekaj zaradi jeze, pa tudi slivovka je storila svoje.

V nedeljo so se pa res sešli Robidovčanje v posvet zaradi znamenja. Košček se ni branil dati denarja, kar ga je nabral v sedmih letih. Toda razjezili so ga nekateri, ki so ga, ne sicer naravnost, temveč prikrito in le s kako opazko dolžili nepoštenosti. Ali je porastel!

„Kdaj sem se pa ustavljal dati, kar ni mojega? Saj dam, kolikor hočete, samo povejte!“ sikal je.

„Možje“, moral je miriti Lazar, „saj se poznamo. Košček nas menda ne bo okanil, saj je iz naše srede. Pa če za kak krajcar ne vé tako natanko, ali ga je prejel ali ne, zaradi tega se nam ne godi krivica. Sedaj bo moral dati iz svojega; kaj pa bi bilo, če bi bil oskrbnik znamenja kak kočar, kaj bi pa tistemu vzeli, kaj? Zato naredimo po pameti. Košček bo dal, kakor mu vest pravi, mi pa molčimo. Toliko nihče ne bode trpel svojega, če znamenje do tal poderemo, kakor Košček.“

Lazarjeva beseda je v zboru mnogo veljala, ker je imel mož kaj pod palcem. Vsi oni, ki so se prej ustili, kako bodo pestili Koščka, so obmolknili. Po prejšnjih računih so sklepali, da bi se bilo utegnilo nabrati kakih petintrideset goldinarjev, in ta znesek so tirjali od Koščka.

„Jaz sem metal znamenjski denar v posebno vrečico, pa prav zares ne vem, koliko ga je bilo nazadnje“, govoril je Košček ponosno; „da pa ne porečete, da nisem pošten človek, dal vam bom štirideset goldinarjev. Le popravite znamenje, kakor veste in znate in založite te krajcarje! Danes vam jih ne morem dati, pa predno bode znamenje delano, imeli boste denar v rokah. Nisem goljuf, ne!“

Možje so bili zadovoljni. Nekateri so šli k Markcu pit in vabili tudi Koščka, naj gre ž njimi, a ni hotel. Še celo Lazar in Krivec ga nista mogla pregovoriti.

„Saj sem vas tako oškodoval in odrl, da me bodo kleli še vaši otroci“, odgovarjal je pikro in ostal doma.

„Boli ga.“

„E, ne bil bi rad v njegovi koži.“

„Nič prida mu ni.“

„Pa je le poštenjak.“

„Če bi se bil oženil, bilo bi drugače.“

„Ne upogne ga nobena reč.“

„Trd vrat ima.“

„Vsak bi ne govoril tako na njegovem mestu.“

„Naj dá, saj ne bo porabil, kar ima.“

„To so težave!“

Tako je mislil in govoril ta in oni, pa so se poizgubili semtertje.

Košček pa je nosil po koncu glavo po svoji hiši in pil slivovko. Vesel je bil in žalosten.

„Sedaj sem jim zavezal jezike“, glasil se je njegov samogovor. „No, toliko govoričenja, da sem vse zapravlil in poneveril! Sedaj bo mir... Naj pa gredó smereke, saj sem jih dobro dolgo hranil. Bog vé, komu! Naj gredó! Še jutri bom govoril s Klanščkom. Štiristo bodo vrgle. Še bom imel denar, še! O Košček je še mož, še!... Pa pravi Polona... ta tudi vse obduha... da sem pijanec. Če bi bil prav! Ali ne pijem za svoje? Pa pijanec? Kdo mi je pa še noge prestavljal? Polona? Jaz sem jih njej, ko je bila še otrok, ona pa meni ne! Pijanec, seveda, in zapravljivec! Le brž, še danes naj se oglasi tisti, ki je za menoj plačeval. Oh, ti ljudje!“

V ponedeljek je Košček prodal Klanščku svoje smereke za štiristo in dvajset goldinarjev. Vesel je bil kupčije, pa jezen, ker bi je nikoli ne bilo treba, in zopet je pil — hudo pil. Na večer je zopet sam s seboj govoril:

„E denarja ko črepinj! Za znamenje štirideset... čemu sem več obljubil? Ej, mož mora biti človek; nič, kar sem rekel, prav sem rekel! Drugo sedaj, da mi strup strupenski zopet kdo ne izmakne, treba bo zapisati v oporoko in oddati na bolj varen kraj. Hm, oporoka?... Za maše... zame sto goldinarjev, za Jero osemdeset — — ne, Jera ima dosti štirideset, sitna je bila včasih, le vesela naj bo, da se je spomnim, potlej Lenčki... e, pa saj še ne grem nocoj, vse se bo še naredilo... Kaj je pa v kuhinji tako govorjenje, kot bi kdo jokal?“

Košček je stopil pred peč in zagledal Polono, pa brž se mu je zmračilo čelo.

„Kaj pa zopet ti?“ zagodrnjal je nad njo.

„Dva meseca že niste prali pri hiši, kakšni pa boste, če vas ne očedim?“ Polono je zadelo ostro očetovo neprijazno govorjenje. Poleg tega je bila žalostna zaradi

tatvine. Kako bi ne bila? Saj je bilo prav za prav njej ukradeno, ali vsaj tako bi moralo biti, če bi bil oče, kakor se gre.

„Cemu tako skrbiš za nas, ko te vendar nihče ne vabi?“

„No, pa vašega ne bom oprala, če le nečete; pa bodite, kakoršni hočete! Lenčki pa bom, tega mi ne morete braniti.“

„Oh, nadležnost!“ Košček je šel zopet v hišo.

„Ali bodo kdaj drugačni ali nikoli? Bog pomagaj!“ je vzdihovala pred pečjo Polona. Lenčka je molčala.

Po smrekah so tista leta zelo popraševali. Sekali so jih ne samo po zimi, ampak tudi po letu; i, kdo se pri kupčiji mnogo zmeni za trpežnost? Prej ko je mogoče zopet kaj specati, rajši vidi kupčevavec. Kmalu so padle Koščkove smreke. Sedaj se je šele pokazalo, kako lepe so bile. Košček je menil, da jih je prav dobro prodal, a Klanšček je boljše poznal les; precēj dobička mu je kazalo. No, pa tudi Košček ni bil nejevoljen, še dobro se mu je zdelo, da je njegov gozd tako izvrsten.

Smreke so spravili iz gozda, Košček je že davno vrgel soseski tistih štirideset goldinarjev, znamenje je imelo že lično novo streho, in razven Koščka so ljudje tatvino že precej pozabili. Pa tudi Koščku ni kazalo drugega kakor pozabiti. O tatu ni bilo ne duha ne sluha. Naj je že bil kdorkoli, dobro je znal svoj posel.

Košček je potegnil za smreke lepe denarce, pa se mu jih je še nekaj obetal. Apnenico je sklenil napraviti, pozneje bo pa nekaj let tudi praprot izvrstno rastla na posekanem prostoru, torej še vedno nekaj, naposled pa bodo zopet pognale smreke. Sam se ni hotel mučiti, zato je najel nekaj ljudij, da so jeli skladati apnenico.

„Lepo apno bo.“

„Pa koliko!“

„In kakšno bo!“

„Trgali se bodo zanje.“

Tako so hvalili Koščkovi delavci v nadi, da te besede ne bodo zastonj. In upanje jih ni varalo. Košček jim je poslal slivovke, ne

„Dom in svet“ 1899, šte. 7.

sicer take, kakoršno je sam pil, vendar pa še tako, kakoršne ni točil ne Markec ne drug gostilničar.

Sploh je bil zadnji čas Košček zopet bolj dobrovoljen. Nekaj je zopet šumelo o njegovi ženitvi. „Tam za Krivim gričem — tri ure od Robidovja — se mu je začela po poslancih neka deklina ponujati, če je ljudem kaj verjeti. No pa je že možno, že! Zlasti ker pravijo, da je že bolj priletna in pa ker je že jedenkrat zibala, morda, morda bi ga taka vzela.“ Taka je bila govorica, pa tudi nič več kakor govorica. S Koščkom samim, pri katerem bi se bila zvedela resnica, pa ni bilo varno govoriti o tej reči. Krivec in Lazar sta ga jedenkrat nekaj dražila, pa si ju je tako zapomnil, da se je od takrat ogibal njune družbe.

„Košček, jej kislo repo, pa boš dobil ženo lepo“, nagajal je Lazar.

„E, kaj ne“, nadaljeval je brž Krivec namesto Koščka, „naj snem tudi kad in obroče, pa me le nobena noče.“

Seveda to ni bilo prav. Košček je zameril in odslej nosil svoje želje in načrte zaprte le v svojem srcu. „Svet ima premalo usmiljenja“, tako je sodil in bolj molčal in pil.

Ni torej znano, ali je Košček kaj mislil na ono s Krivega griča ali ne, pa če bi tudi bil, dobil bi je ne bil, zato ker ga je zasruba in vzela druga nevesta — smrt.

Pa kar nanagloma brez vseh priprav se je to zgodilo. Koščkova apnenica je bila dožgana, Košček je dal oklicati in prodajal je apno. Menda mu je bilo namenjeno tako ali kali, ali ga je imel zopet preveč pod kapo, ali je premalo pazil, naj bode že to ali ono: v apnenico je padel in se grozno opeknel.

„Toliko ljudij zraven, pa ne da bi ga varovali!“ jezil se je mnogokateri.

„Ali to je bilo, kot bi trenil!“

„Nesreča nikoli ne pravi: sedaj-le grem, pazite!“

„Kdor je bil tam, pa vé, kako ga varuj.“

„Tudi vsa vas bi ga ne bila ujela, tako naglo je bilo.“

„No, saj smo ljudje; psa bi ne pustil pasti v apno, kaj šele človeka!“

„Poskusi nalašč skočiti, pa boš videl, če te bode kdo obdržal!“

Tako so se opravičevali oni, ki so bili pri apnenici. Res, tako hitro se je ponesrečil Košček, da ni moči povedati. Saj so ga koj zgrabili, in če bi ga ne bili, zadušil bi se bil v apnenici, pa je le dobil za vselej dovolj. V sveto olje ga je dejal gospod Janez, drugo jutro je pa izdihnil. Dva dni potem pa so izkopali poleg rajne Jere grob in položili vanj Koščka. Čudno naključje! Tako dolgo ni nihče umrl, da je bil mož pokopan poleg žene. Samo Jera mu je bila prisojena; v življenju ga je spremljala in tudi na pokopališču naj ju ne loči tuja gomila. Saj je bil Košček z Jero tudi najbolj srečen; še vedel ni, kako dobro mu je bilo, dokler jo je imel. Koliko sitnostij je prišlo nadenj po njeni smrti! Da bi le tudi po smrti pri njej užival srečo in pokoj!

Domačijo Koščkovo sta pa Polona in njen mož kar zaprla, dokler kako drugače ne ukreneta. Lenčko in živino sta vzela h Koprivcu, Šimen je šel pa domov, saj že ni bil za službo, leta so ga preveč trla.

Jedna skrb je Polono dolgo časa morila, ali je oče pri notarju ali sodišču naredil oporoko ali ne. Doma ni nikjer mogla najti kakega pisanja. „Če bo kdaj Koščkov vrt moj“, tako je sklepal Koprivec, „varovati se bom moral, da mi ne bo v škodo, kakor rajnemu Koščku. Velika vrednost, pa tudi nevarna!“ Pa prišla je po očetu obravnava, za oporoko ni vedel nihče, in Koščkovo imetje je prišlo v roke, ki so je že davno želele. Samo škoda, da za tatú niso zvedeli!

In Tona in Andrej? Par bosta — pravijo, pa kmalu. Tona je že tako gosposka, da je joj, pa tudi nekaj drobiža ima; Andrej pa je hlapec v hlevu velike ljubljanske gostilne; denar se mu množi, čeprav počasi; vse bo dobro, da le še Tono dobi.

Sredi gozda . . .

Sredi gozda, poleg pota
križ lesen stoji,
a na njem Zveličar božji,
naš Rešnik visi, trpi.

Ves razbičan, s trnjem kronan
tu visi pribit . . .
Skozi vrhe, skozi veje
zadnji ga obseva svit . . .

In pod njim obstanem truden,
nem se nanj ozrem;
mislim, mislim . . . V davne čase,
v daljnje kraje v duhu zrem . . .

Golgota . . .! Na njej pod križem
ljudstvo, polno zmot;
zdi se mi, da čujem vpitje,
čujem smeh njegov, krohot:

„Glejte, glejte, sin človekov
zida božji hram . . .!
Judov kralj pa trudne glave
nima položiti kam!“ — —

Niže se Mu spušča glava,
trnje jo teži,
a pogled, ljubezni polni,
ljudstvu milo govori:

„Ljudstvo moje, ljudstvo moje,
zasmehuješ me?
Kralj tvoj, pa za trudno glavo
mesta nimam, psuješ me?“

K tebi, grešnik, jo nagibam
tu viseč, trpeč,
k tebi, da objamem zadnjič
in poljubim te ljubeč . . .!“